9-10

philatelistengroep

'Het Baltische Gebied'

9+10

De baltische philatelistengroep is in 1982 ontstaan op initiatief van enkele verzamelaars die regelmatige bijeenkomsten wilden houden om philatelistische informatie uit te wisselen.
Tevens bieden de halfjaarlijkse bijeenkomsten de gelegenheid om door ruil, koop en verkoop verzamelingen aan te vullen.

De groep heeft geen vaste organisatorische structuur; de persoonlijke contacten staan voorop!
Twee maal per jaar publiceren wij een eigen blad met artikelen over ons verzamelgebied.

Als bijdrage in de kosten wordt van ieder lid bij toetreding ƒ 10,00 gevraagd naast het lidmaatschap van ƒ 15,00 per kalenderjaar
Hiervoor ontvangt men de nummers die in het lopende jaar worden uitgegeven.
Voor leden die buiten de Benelux-landen wonen, bedraagt het lidmaatschapgeld ƒ 25,00 per jaar. Dit in verband met de hoge portokosten.
Losse nummers van ons blad zijn bij het secretariaat verkrijgbaar voor ƒ 7,50 per stuk (incl.porto).

NAMEN EN ADRESSEN:

alg. leiding : R.W. van Wijnen, ~~Kalenderstraat 34, 7621 TA Borne, tel 074 - 668620~~; 053 - 352920.

secretariaat : W.R. Muller, Einsteinlaan 23, 2641 ZL Pijnacker, tel 01736 - 5512;

lay-out : W. Bachman, Klingendaal 25, 2641 MA Pijnacker, tel. 01736 - 4755;

betalingen op: postgiro 324 32 51 tnv Philatelistengroep
Het Baltische Gebied te Pijnacker.

philatelistengroep
'Het Baltische Gebied
Nummer 9-10. 1 jul. 1987.

Beste mensen,

Dit dubbelnummer 9-10 van ons blad maakt niet alleen vanwege de dikte het niet verschijnen van de vorige uitgave in juli ruimschoots goed. De inhoud -en daar gaat het maar om- doet dat des te meer.
Nikolajs Jakimovs uit Riga publiceerde enige tijd geleden zijn studie over de Letse machinestempels waarin hij nieuwe gegevens boven tafel brengt. Johannes Rau verzorgde de vertaling uit het Lets.
Op onze laatste oktoberbijeenkomst begroetten we Raimundas Lapas uit de Verenigde Staten. Hij is mede-auteur van een studie naar de post van en naar de interneringskampen voor Polen in Litouwen in de jaren 1939-1940. We kregen de primeur.... Joop van Heeswijk vertaalde. Daarnaast onderzocht hij Letse poststukken op de porti om te komen tot de samenstelling van een tarieflijst; zijn bevindingen sluiten goed aan bij een soortgelijk onderzoek in Riga.
Wim Muller (onze secretaris én onvolprezen schatbewaarder) debuteert als schrijver. En hoe ! De postale gevolgen van het optreden van het zgn. Westelijke Leger in Letland worden uitgebreid beschreven.
De postzegels van de sovjetrepubliek Letland spreken velen niet erg aan. Toch valt er philatelistisch gezien veel te genieten aan deze periode. Dat probeert ondergetekende tenminste aan te tonen.

En nu maar hopen dat het de komende tijd niet alle dagen te warm is om te lezen..... veel plezier ermee en een goede vakantie gewenst.

Ruud W. van Wijnen.

NIKOLAJS JAKIMOVS.

DE MACHINESTEMPELS VAN LETLAND.

In het hoofdpost- en telegraafkantoor van Riga werden al door de Russische post twee halfautomatische stempelmachines in gebruik genomen. De eerste in juni 1908, een tweede in april 1910. Beide machines werkten tot augustus 1917.
(Lit: N. Jakimovs "Krievijas imperijas masinzimogi latvijas teritorija", 1986.)

Na de eerste wereldoorlog moesten de Letse posterijen het postverkeer opnieuw organiseren. Mede daardoor golden aanvankelijk nog de oude russische voorschriften.
Officiële gegevens over de fabrikage en het gebruikt van de stempelmachines ontbreken. Deze studie is dan ook gebaseerd op bekende stempels op poststukken in de collecties van de auteur en andere verzamelaars.

Ter vergelijking ziet u hieronder twee afdrukken: links van een machinestempel met 8 strepen uit de Russische tjd, rechts het opnieuw in gebruikgenomen, gerenoveerde stempel uit de Letse tijd. Afmeting van de strepen in beide stempels 45-48 mm.

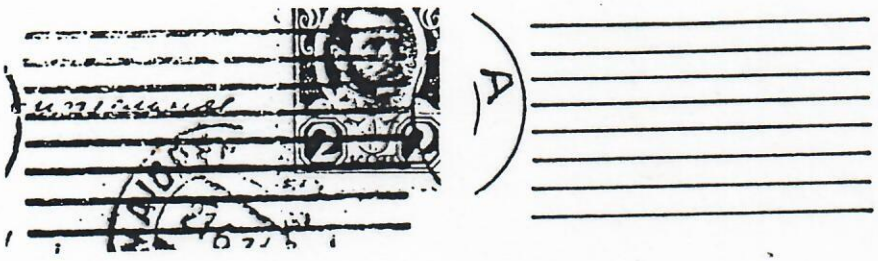

Het is mogelijk dat na restauratie ook de tweede stempelmachine weer in gebruik is genomen.
De stempelmachines bestonden uit rechtopstaande, draaiende rollen die de poststukken rechtstandig langs een er tegenover geplaatste cylinder met het stempel leidden. Het stempel bestond uit verwisselbare dagtekeningdelen met plaatsnaam, datum, landsnaam en volgletter met daartussen strepen, golflijnen of een tekst.
Een volledige rotatie vormde een afdruk van 156 mm. De doorsnede van de stempelcylinder bedroeg 50,4 mm. Verder bestond de machine uit een tafeltje, de inkttoevoer en een electromotor.

1.

De stempelinkt vervuilde nogal eens het transportmechanisme dat de poststukken door de machine leidde, zodat boven en onder het stempel daarvan sporen achterbleven.

Door verschillen in dikte en materiaal der poststukken, liepen die niet even snel door de machine, waardoor de afdrukken vaak onregelmatig zijn: ovale dagtekeningdelen, teksten of strepen korter dan normaal.
Onderstaande brief werd scheef in de machine ingevoerd. Het stempel loopt niet evenwijdig aan de bovenzijde.

In 1979 werden in het manuscript "Latvijas republikas periode masinzimogi", samengesteld door leden van de club voor Letse postgescheidenis in Riga, voor de machinestempels drie chronologische perioden onderscheiden: 1) 1920 - 1929.
2) 1930 - 1938.
3) 1938 - 1940/1945.
In iedere periode werkten twee machines met de volgletters A en B. Dit is in de typenaanduiding aangegeven, bv. type B-7.
Type B-7a: de a geeft aan dat dit stempel B-7 is met een nieuwe tekst.

De vertaling van dit artikel vanuit het Lets in het Duits werd verzorgd door de heer Josef Rau. Onze hartelijke dank !

Machinestempels uit de 1ste periode 1920 - 1929.

Belangrijkste kenmerk: maandaanduiding in Romeinse cijfers.

Type.	Gebruiksperiode.	Vertrek-stempel	Aankomst-stempel.
A-1	1. V.1920 - 23. VI.1922	*	*
2	10. XI.1922 - 30. I.1924		*
3	25. III.1924 - 14. X.1926	*	*
4	24.VIII.1927 - 27. VI.1928	*	
B-5	27. V.1921 - 4. IX.1921	*	
6	9. IX.1921 - 13. XI.1922	*	*
6a	5.IIII.1922 - 1. VII.1922.	*	
7	20. XII.1922 - 29. X.1925.	*	
7a	25. IV.1923 - 5. V.1923.	*	
	4. VIII.1923	*	
7b	2. IV.1924 - 1. VIII.1924	*	
7c	27. III.1925 - 27. VI.1925	*	*
8	23. XII.1925 - 4. II.1929	*	
8a	1. VII.1928 - 6. VIII.1928	*	
9	18. III.1929 - 11. XII.1929	*	

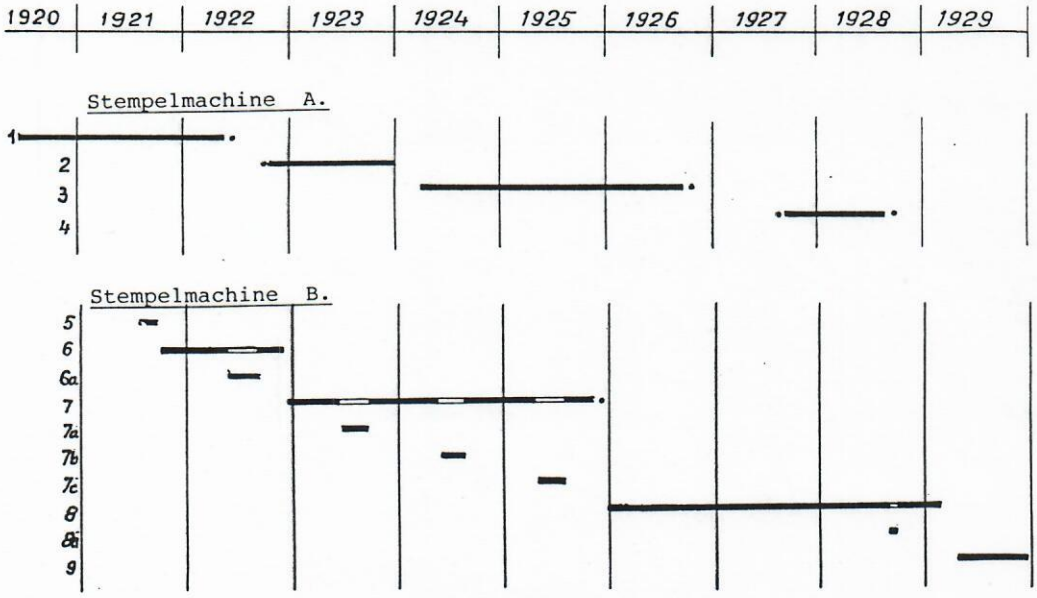

Type A - 1. 1.V.1920 - 23.VI.1922. RIGA *

Stempel zonder landsnaam.
Datum staat vertikaal, geen volgletter.

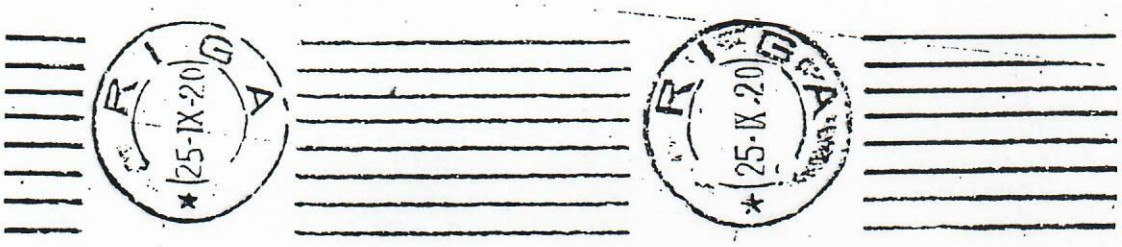

Type A - 2. 10.XI.1922 - 30.I.1924. RIGA LATVIJA A

Landsnaam in de nieuwe spelling met V.
7 segmentstreepjes.
8 dikke strepen tussen de dagtekeningdelen.

Type A - 3. 25.III.1924 - 14.X.1926. RIGA LATVIJA A

Tekst: ATVERIET SEV / TEKOSU REKINU / PASTA.
= Open een postchequerekening.

Type A - 4. 24.VIII.1927 - 27.VI.1928. RIGA LATVIJA A

L met 3 sterren voor de drie bovenste, verkorte strepen. Daaronder nog 5 onverkorte strepen.

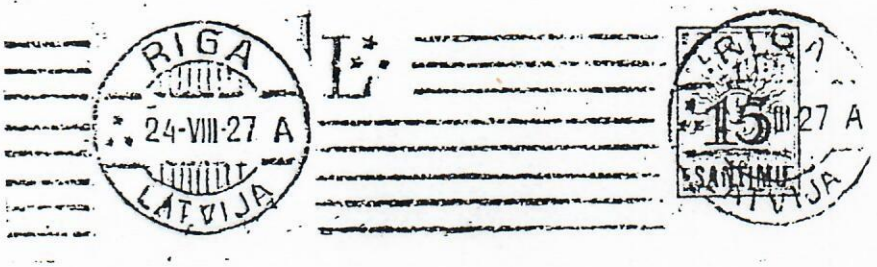

Type B - 5. 27.V.1921 - 4.IX.1921. RIGA LATWIJA

Landsnaam in de oude spelling met W.
Geen volgletter.
Boven en onder detekst een dubbele lijn met ertussen een stippellijn.
Tekst: IZSTADE = tentoonstelling

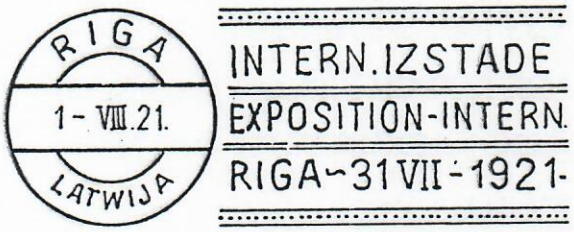

Type B - 6. 9.IX.1921 - 13.XI.1922. RIGA LATWIJA

Landsnaam in de oude spelling met W.
Geen volgletter.
L met 3 sterren voor de drie bovenste, verkorte strepen. Daaronder nog vijf onverkorte strepen.

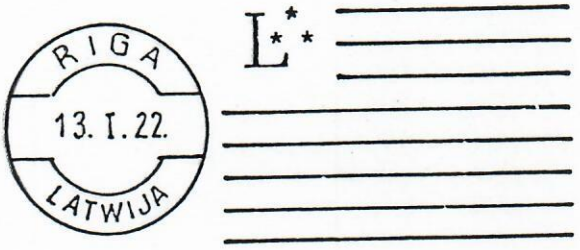

Type B - 6a. 5.IIII.1922 - 1.VII.1922. RIGA LATWIJA

Landsnaam in de oude spelling.
Geen volgletter.
Tekst: INTERN.IZSTADE / EXPOSITION-INTERN /
RIGA-11-25.VI.1922.

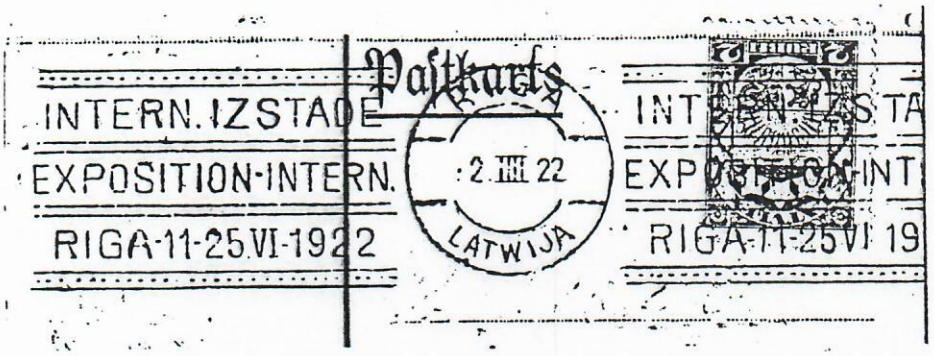

Type B - 7. 20.XII.1922 - 29.X.1925. RIGA LATVIJA B

Vanaf nu hebben alle stempels de landsnaam in de nieuwe spelling.
L met 3 sterretjes voor de bovenste 3, verkorte lijnen. Daaronder nog 5 onverkorte lijnen.
Dit stempel werd gedurende korte perioden ook gebruikt met tentoonstellingsaankondigingen of reclameteksten.

Hiernaast het verschil tussen de typen B - 7 en B - 8.

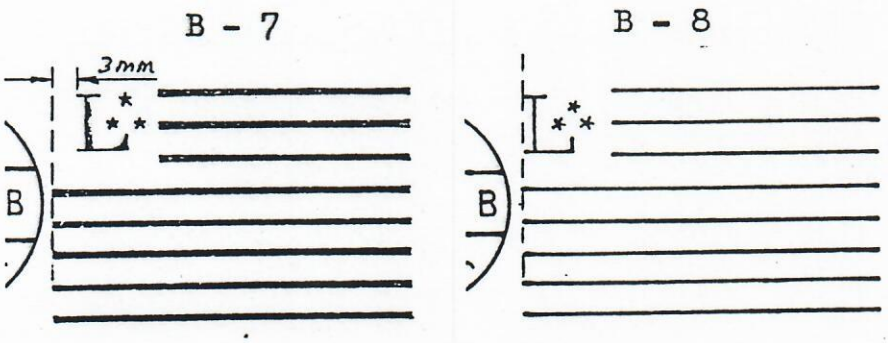

Type B - 7a.

25.IV.1923 - 5. V.1923 met "FAIRE".

12. V.1923 - 4.VIII.1923 met "FOIRE".

Tekst: IZSTĀDE - TIRGUS / RIGĀ 22.VII - 5.VIII 1923
FAIRE-MESSE-FAIR.
Het stempel heeft in het Franse woord FAIRE een spellingsfout. De juiste spelling luidt FOIRE.

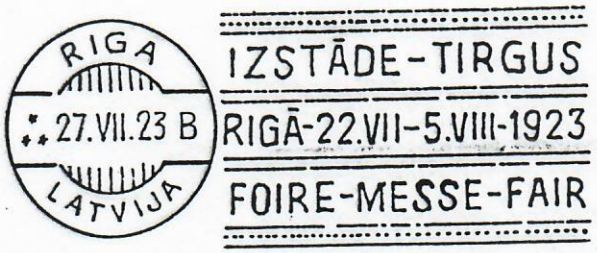

Type B - 7b.

2.IV.1924 - 1.VIII.1924.

Tekst: IZSTĀDE - TIRGUS / RIGA-20.VII - 3.VIII-1924
FOIRE - MESSE - FAIR

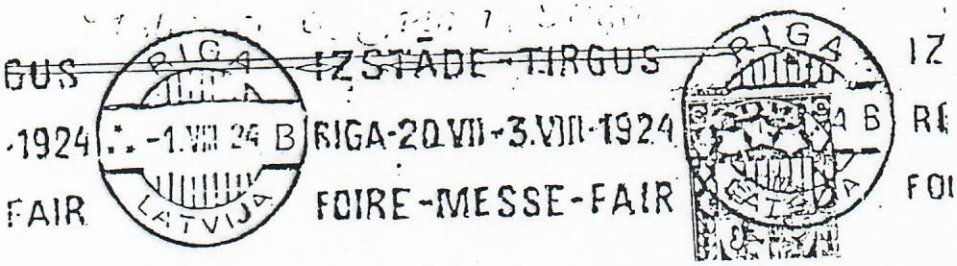

Type B - 7c.

27.III.1925 - 27.VI.1925.

Tekst: IZSTĀDE - TIRGUS / RIGĀ-19 VII-1925 G. /
FOIRE - MESSE - FAIR

Stempels met kopstaande tekst zijn bekend.

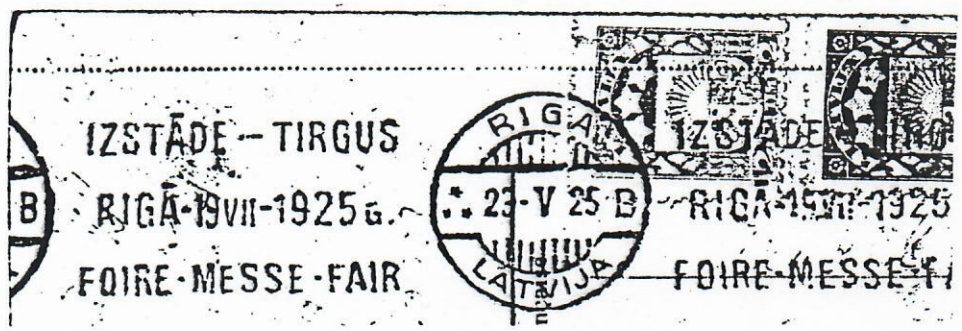

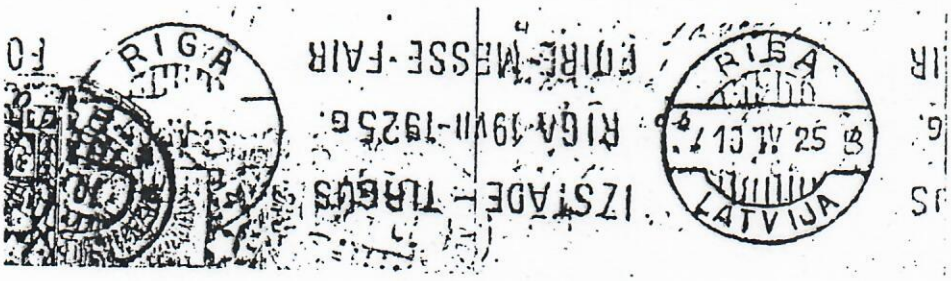

Type B - 8. 23.XII.1925 - 4.II.1929.

L met 3 sterretjes - zie type B - 7.

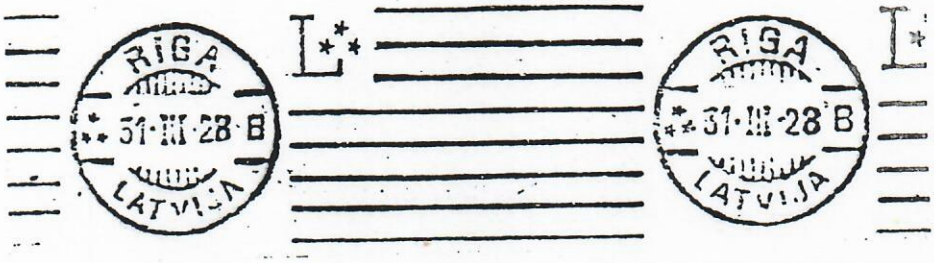

Type B - 8a. 21.VII.1928 - 6.VIII.1928.

Stempel gebaseerd op type B - 8. Wel met grotere letters in het dagtekeningdeel.
Tekst: IZSTĀDE - TIRGUS / RĪGĀ-29.VII-12.VIII-1928 / FOIRE-MESSE-FAIR

Type B - 9. 18.III.1929 - 11.XII.1929.

Tekst: --PĒRKAT-- / --LATVIJAS-- / RAŽOJUMUS
= Koopt Letse produkten.

De dagtekeningdelen van de stempels B-8 en B-9 zijn volkomen identiek; de strepen werden verwisseld voor de tekst.

- -

Voor de tentoonstellingen in 1926 en 1927 werden tot op heden geen stempels gevonden.

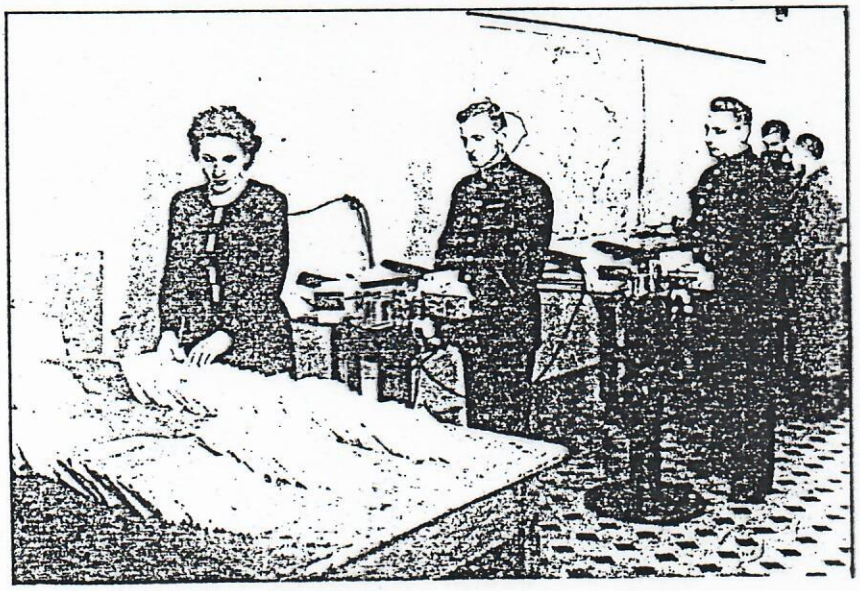

Pasta sūtijumu štempelēšanas mašinas Rīgas pastā.

Machinestempels uit de 2de periode 1930 - 1938.

Kenmerken: - maandaanduiding in arabische cijfers.
- 9 segmentstreepjes in het dagtekeningdeel.
- stempelteksten in de nieuwe spelling.
Vanaf 1936 worden de plaatsnamen in de stempels, waar nodig, geschreven met verleningstekens, bv. RĪGA.
- alleen gebruikt als vertrekstempel.

Type.	Gebruiksperiode.
A-10	1.10.1929 - 4. 3.1930.
11	26. 9.1930 - 11.11.1934
12	14. 4.1935 - 30. 4.1938
12a	2. 8.1937 - 2. 9.1937
B-13	31. 3.1930 - 19. 9.1930
14	21.10.1930 - 11. 3.1931
15	14. 8.1931 - 25. 1.1936
15a	20. 6.1934 - 28. 7.1934
15b	6. 7.1935 - 17. 7.1935
16	6. 6.1936 - 5.12.1938
16a	15.10.1936
	28. 9.1937 - 17.11.1937

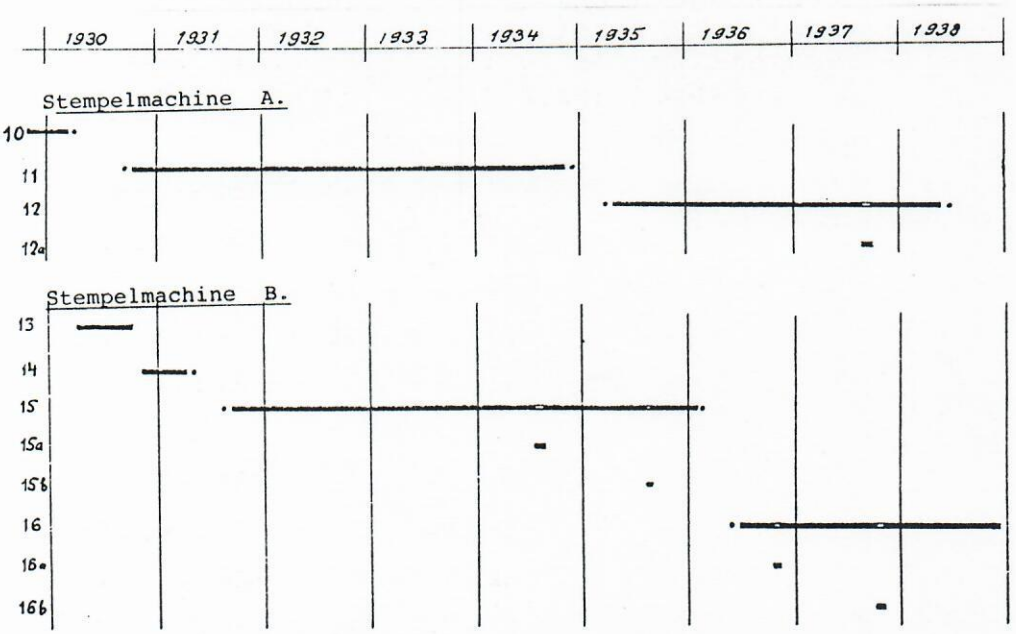

Type A-10. 1.10.1929 - 4.3.1930.

Tekst: PĒRKAT / LATVIJAS / RAŽOJUMUS
= Koopt Letse produkten.
Vijf golflijnen.

Type A-11. 26.9.1930 - 11.11.1934.

Tekst: ABONĒJIET RADIOFONU!
= Wordt lid van de radio-omroep.
Vijf golflijnen.

NOGULDIET NAUDA PASTA KRĀJKASE!
Spaar bij de postspaarbank!

Type A-12. 14.4.1935 - 3.4.1936 en 22.4.1936 - 30.4.1938.

met RIGA met RĪGA.

Tekst: ZIEDOJIET KARA AVIACIJAS FONDAM PASTA TEK.RĒĶINS No1213.
= Geeft aan het fonds voor de luchtmacht postrekening 1213.

BEZ STIPRAS AVIĀCIJAS NAV DROŠAS NĀKOTNES!
Zonder sterke luchtmacht geen veilige toekomst !

Type A-12a. 2.8.1937 - 2.9.1937.

Tekst: APMEKLĒJIET / ZEMGALES / IZSTĀDI LAIKA
NO 28.VIII - 7.IX
= Bezoekt de tentoonstelling in Zemgale,
van 28.VIII tot 7.IX

Type B-13. 31.3.1930 - 19.9.1930.

Dubbele tekst: ABONĒJIET RADIOFONU! NOGULDIET NAUDU PASTA KRĀJKASE !

= Wordt lid van de radio-omroep. Spaart bij de postspaarbank.

Type B - 14. 21.10.1930 - 11.3.1931.

Tekst: PĒRKAT / LATVIJAS / RAŽOJUMUS / SAVĀ LABĀ
= Koopt Letlandse produkten. Uw eigen voordeel.
Zes golflijnen.

Type B - 15. 14.8.1931 - 25.1.1936. Met twee onderbrekingen.

Tekst: PAZĪSTI SAVU / DZIMTO ZEMI !
VISITEZ LA / LETTONIE !
DAS GASTLICHE / LETTLAND / ERWARTET SIE !

Negen golflijnen.
In de segmenten 8 vertikale streepjes.

Type B - 15a. 20.6.1934 - 28.7.1934.

Tekst: LATVIJAS SKAUTI / GAIDA JŪS /
3.LIELĀ NOMETNĒ ASAROS II /
NO 20.-30.JŪLIJAM 1934.
= De Letse padvinders verwachten jullie
op de derde grote jamboree in Asari II
van 20 tot 30 juli 1934.

Type B - 15b. 6.7.1935 - 17.7.1935.

Tekst: LIETOJAT VAIRĀK CUKURA !
= Gebruikt meer suiker!

LATVIJAS CUKURS BAŖO-SPĒCINA!
Suiker voedt en geeft kracht!

Type B - 16. 6.6.1936 - 5.12.1938.

Tekst: APCELO SKAISTO / LATVIJU / PAZISTI DZIMTO / ZEMI !
= Bereis het mooie Letland, leer uw vaderland kennen.

Type B - 16a. Gebruikt in de herfst van 1936 en 1937.

Tekst: APARIET / ZEMI / RUDENĪ !
= Ploegt uw land in de herfst !

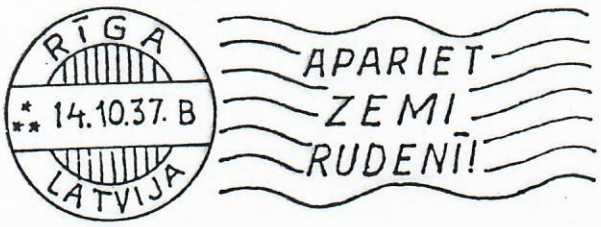

In de periode 1932-1938 werd, naar Duits voorbeeld, op het postkantoor van Riga een proef genomen met rolstempels. Komplete stempels op poststukken zijn niet bekend, maar op losse zegels en kleine briefstukjes zijn fragmenten ervan gevonden.
Opvallend is het een kwart slag gedraaide dagtekeningdeel, waardoor namen en datum vertikaal staan.
Breedte van het stempel: 2,5 cm., ø 30 mm., volledige rotatie 95 mm. Gewicht minder dan ½ kg.
A en B stempel. Ook in Cesis is een rolstempel in gebruik geweest.

Type A - 17. 6.6.1932 - 6.12.1934.

Tekst: ABONĒJIET / RADIOFONU !
= Wordt lid van de radio-omroep !

Type B - 18. 29.4.1932 - 23.12.1938.

Tekst: NOGULDIET NAUDU / PASTA KRĀJKASE !
= Spaart bij de postspaarbank !

Waarschijnlijk werden met deze rolstempels alleen banderollen gestempeld.

Machinestempels uit de 3de periode 1937 - 1940/1944.

Eind 1937, begin 1938 kochten de Letse posterijen in Engeland twee nieuwe halfautomatische stempelmachines.
Deze apparaten onderscheidden zich van de vorige doordat zich op de draaiende cylinder slechts 1 stempel bevond met een totale lengte (dagtekeningdeel + tekst) van 85 mm. dat op ieder poststuk werd afgedrukt.
De landsnaam ontbreekt in dit stempeltype.
In het midden 3 regels: tijdstip van afstempeling, datum en jaartal. Volgletters A en B.

Type.	Gebruiksperiode.
A-19	31.12.1937 - 29. 6.1939.
19a	6. 8.1938 - 17. 9.1938.
20	14. 7.1939 - 1. 8.1939.
21	4. 9.1939 - 15. 3.1940.
21a	2. 1.1940 - 3. 1.1940.
22	11. 5.1940 - 19.10.1940.
27a	25.10.1940 - 5.11.1940.
27b-c	6.11.1940 - 14. 6.1941.
29a-b	17.10.1941 - 25. 8.1942.
29c-d	28. 8.1942 - 26. 9.1944.
B-23	7. 1.1938 - 11. 5.1940.
23a	7. 9.1939 - 11. 1.1940.
23b	12. 1.1940 - 1. 4.1940.
28a	11.11.1940 - 19.12.1940.
28b	27.12.1940 - 14. 6.1941.
30	23.12.1941 - 26. 9.1944.

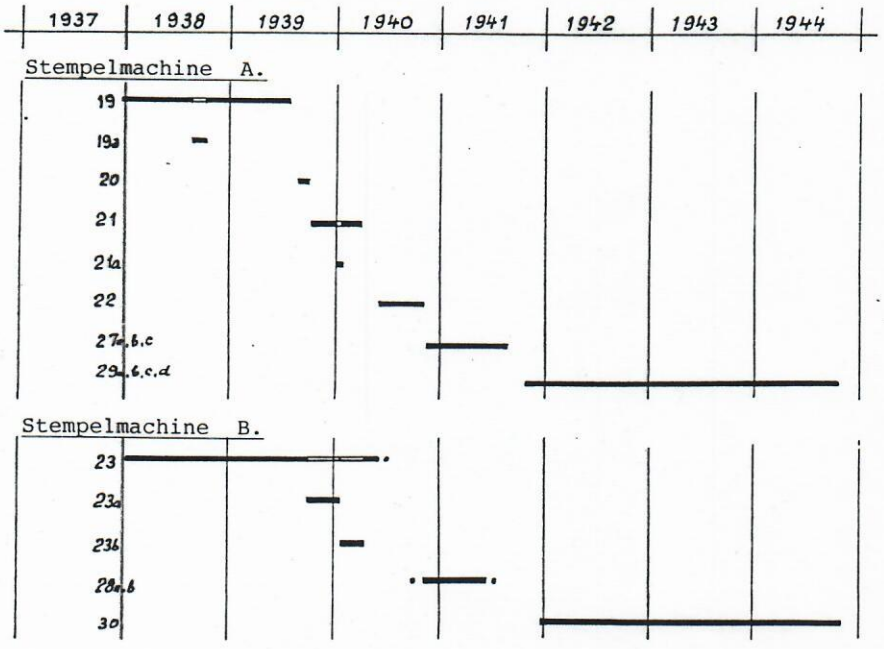

Type A - 19. 31.12.1937 - 29. 6.1939.

Tekst: ABONĒJIET TELEFONU / TAS IETAUPA / LAIKU UN NAUDU.

= Neem telefoon, dat spaart tijd en geld.

Type A - 19a. 6.8.1938 - 17.9.1938.

Tekst: SAGATAVOJIET / AUGĻUS UN OGAS / CUKURĀ !

= Maak vruchten en bessen met suiker in !

Type A - 20. 14.7.1939 - 1.8.1939.

Tekst: ADRESĒ UZRĀDIET / TIKAI TO PASTA / IESTĀDI NO KURAS / ADRESĀTS SAŅEM / SUTĪJUMUS.

= Vermeldt in de adressering het postkantoor via welke de ontvanger zijn post ontvangt.

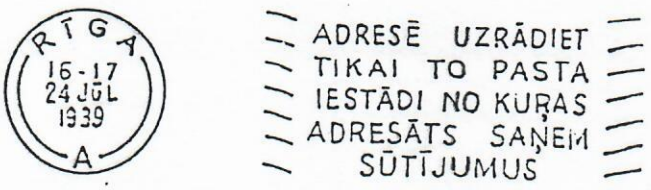

Type A -21. 4.9.1939 - 15.3.1940.

Tekst: AUX JEUX OLYMPIQUES 1940 VIA LA LETTONIE.
ZU DEN OLYMPISCHEN SPIELEN 1940 ÜBER LETTLAN

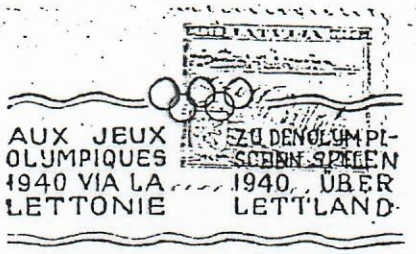

Type A - 21a. 2.1.1940 - 3.1.1940.

Tekst: Apcelo / dzimto zemi !
= Bereis uw vaderland !

Type A - 22. 11.5.1940 - 27.9.1940 Golflijnen beginnen onder.
5.10.1940 - 19.10.1940 Golflijnen beginnen boven.

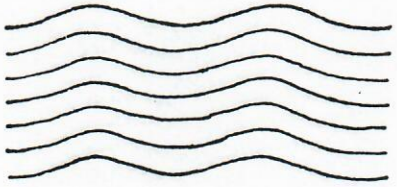

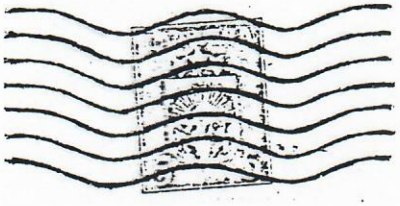

Type B - 23. 7.1.1938 - 11.5.1940.

Tekst: ADRESĒ UZRADIET / TIKAI TO PASTA / IESTĀDI NO KURAS / ADRESĀTS SAŅEM / SUTĪJUMUS.

Gelijk aan stempel A-20.

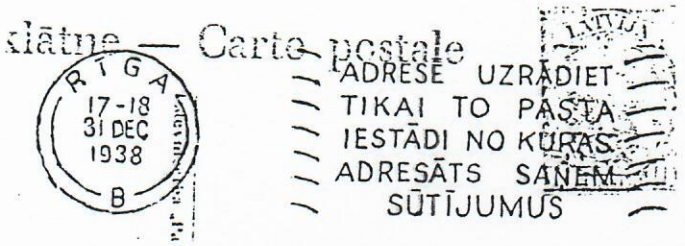

- -

Type B - 23a. 7.7.1939 - 11.1.1940.

Tekst: Apcelo / dzimto zemi !

Gelijk aan stempel A-21a.

- -

Type B - 23b. 12.1.1940 - 1.4.1940.

Tekst: Atpūta ziemā / DIVKĀRŠA / atpūta.
= Ontspanning in de winter is dubbele ontspanning.

- -

Machinestempels uit CĒSIS; JELGAVA en LIEPĀJA 1936 - 1940.

Type.	Gebruiksperiode.	
D-24	5. 8.1936 - 4. 3.1938	Cēsis. Met segmentstreepjes.
	27. 5.1939 - 12. 1.1941	Cēsis. Zonder segmentstreepjes.
A-25	18. 7.1940 - 30.12.1940	Jelgava.
A-26	24. 7.1940.	Liepāja.

De stempelmachines in Jelgava en Liepāja werden aangeschaft in de tijd dat Letland onafhankelijk was. Geïnstalleerd en in gebruik genomen echter tijdens de sovjetrepubliek Letland.

- -

Type D - 24. Tekst: APMEKLĒJIET CĒSIS - LATVIJA JŪS AICINA

= Bezoekt Cēsis Letland nodigt U uit.

CĒSIS SENĀTNI UN DAILI GLABĀ
= Cēsis, centrum van oudheden en kunst.

- -

Type A - 25.

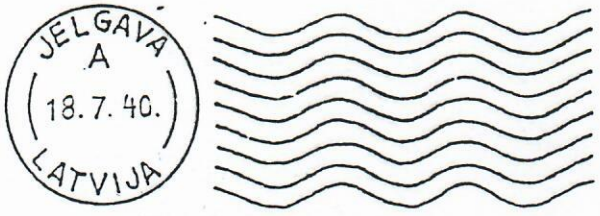

Type A - 26.

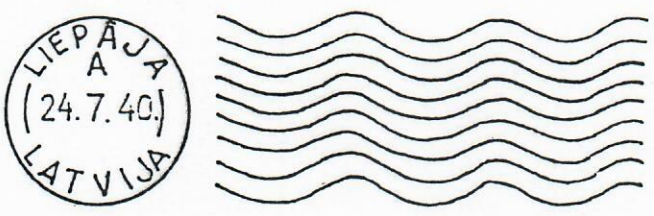

- -

Machinestempels uit de periode van de sovjetrepubliek 1940-1941.

Aanvankelijk werden nog de Letse stempels gebruikt.
Vanaf oktober 1940 in aangepaste vorm: tweetalig РИГА - RĪGA,
CCCP,
Russische letters A en Б .

Type A - 27. 25.10.1940 - 5.11.1940.

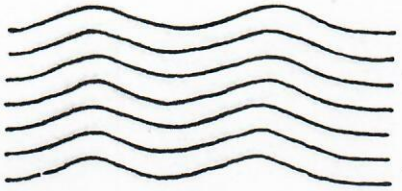

Type A -27b. 6.11.1940 - .12.1940.

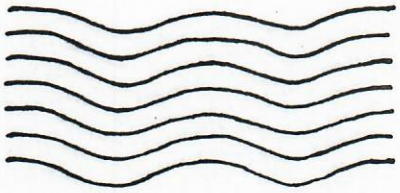

29.12.1940 - 14. 6.1941.
Zonder golflijnen,
gebruikt als aankomststempel.

Type B - 28a. 11.11.1940 - 19.12.1940.

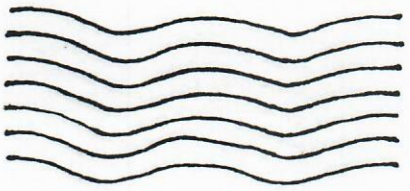

Type B - 28b. 27.12.1940 - 14. 6.1941.

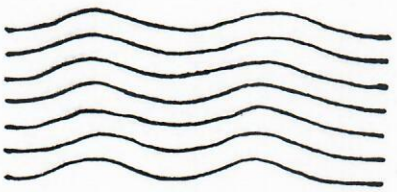

De machinestempels tijdens de Duitse bezetting 1941-1944.

Type.		
A-29a	17.10.1941 - 20.10.1941	Van de plaatsnaam alleen nog de R en de A te herkennen.
A-29b	28.10.1941 - 25. 8.1942	De gehele plaatsnaam onleesbaar Golflijnen beginnen onder.
A-29c	28. 8.1942 - 14. 2.1944	Plaatsnaam en volgletter geheel onleesbaar. Golflijnen beginnen onder.
A-29d	26. 2.1944 - 26. 9.1944	Plaatsnaam gekapt. Volgletter leesbaar.

Het onleesbaar maken van de plaatsnaam gebeurde door het opbrengen van inkt. Aangezien deze in de loop van de tijd afbrokkelde, werden delen van het woord RIGA weer zichtbaar.
Het gebruik van deze stempels bleef mogelijk tot aan de bevrijding van Riga op 13.10.1944.

- -

Type A - 29a.

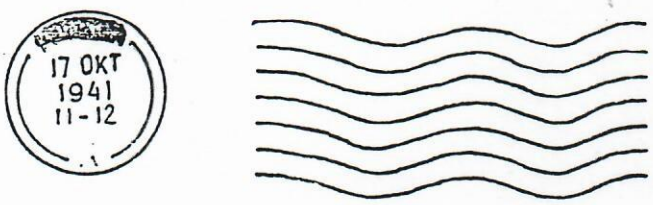

Type A - 29b.

Type A - 29c.

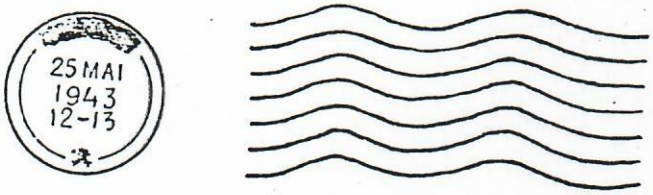

Type A - 29d.

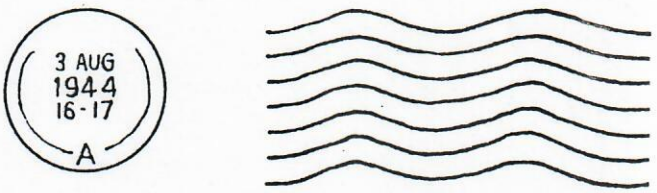

- -

Type B - 30. 23.12.1941 - 26. 9.1944.

Lets stempel (A-21a) waaruit de tekst is gekapt.

- -

Stempels met A werden door de Duitse veldpost gebruikt, met volgletter B voor private post.

In Riga werd door de Duitse dienstpost een rolstempel in gebruik genomen. In de literatuur (Schultz) worden voor dit stempel de volgletters a-b-c gegeven.
De auteur vond tot nu toe slechts het b-stempel, gebruikt als aankomststempel voor aangetekende poststukken.
Een c-stempel, als vertrekstempel gebruikt, bevindt zich in de verzameling v.Wijnen.

Type.	Gebruiksperiode.
A-31	
B-31	9. 3.1942 - 19. 8.1944.
C-31	30. 6.1943.

Tekst: RIGA / DEUTSCHE DIENSTPOST OSTLAND.

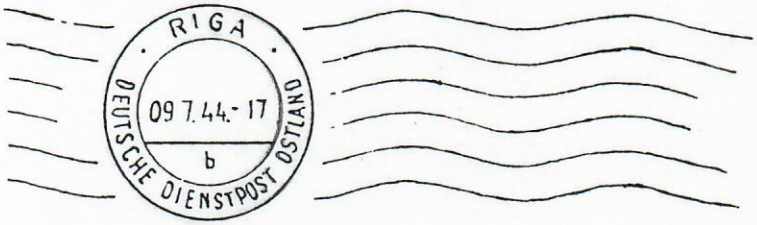

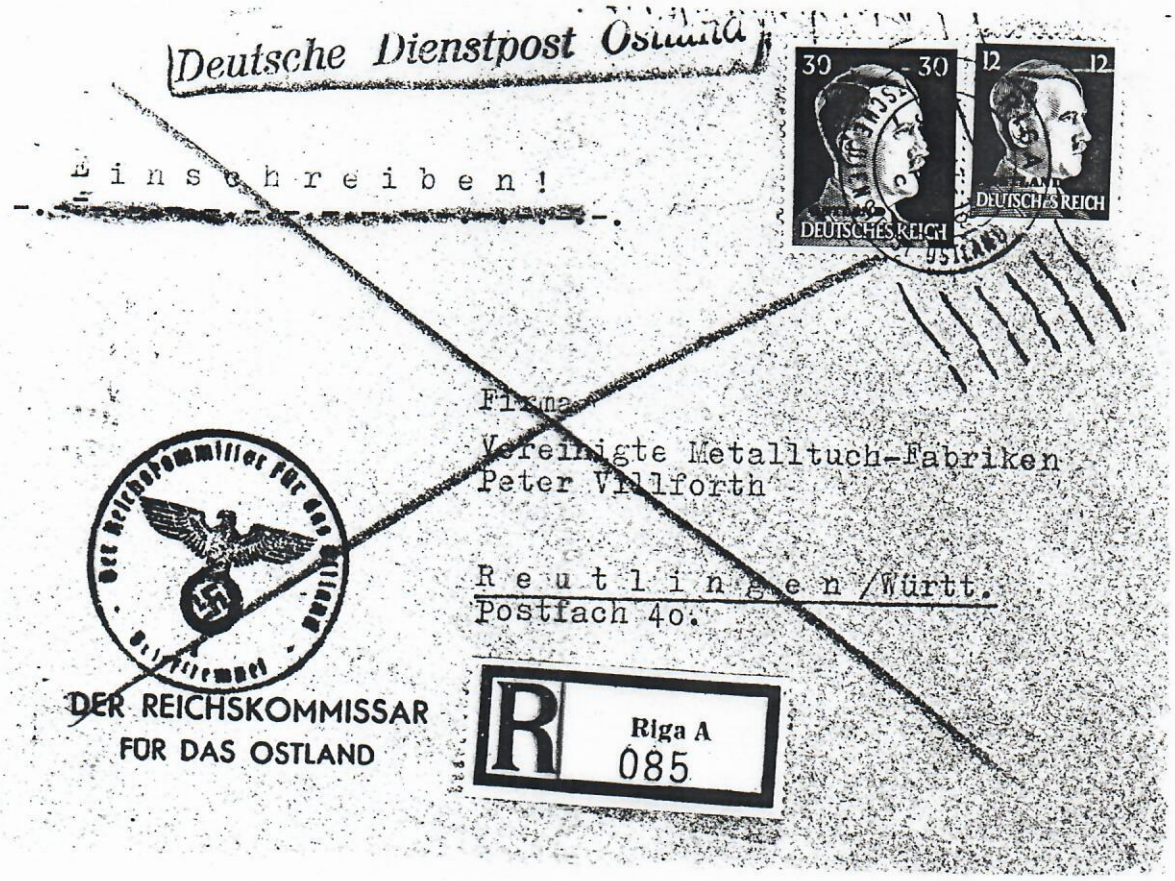

DE POSTTARIEVEN VAN LETLAND (een poging tot inventarisatie).

Naar aanleiding van het opzetten van een album voor poststukken heb ik getracht mij te verdiepen in de posttarieven van Letland. In tegenstelling tot Estland en (in mindere mate) Litouen blijkt er omtrend de Letse posttarieven heel weinig bekend te zijn. Slechts enkele publikaties zijn in mijn bezit, te weten:

1) Philatelia Baltica 48(okt.1967),p.21-22:Handbuch-Entwurf, 1.Teil - Währung und Posttarif & Portotabelle 1918-1940.
   Dit artikel geeft echter alleen tarieven voor briefkaarten en brieven plus de vermelding dat vanaf sept.1922 voor postverkeer met Estland het binnenlandtarief gehanteerd werd. Het zelfde gold vanaf maart 1923 ook voor Litouen.
2) Latvian Collector 31(nov.1980-mrt.1981),p.4-7: Latvia in the Universal Postal Union.(A.Engel).
   Dit artikel geeft een overzicht van de posttarieven van Letland in 1929.
3) Een globaal en onvolledig overzicht in het Duits.

Aan de hand van deze publikaties en met behulp van gegevens van de heren R.W.van Wijnen en H.Zuijdwegt (waarvoor dank) uit hun respektievelijke verzamelingen alsmede aan de hand van veilingkatalogi van H.von Hofmann heb ik geprobeerd enige posttarieven te achterhalen. Dit is mij slechts zeer gedeeltelijk gelukt voor drukwerk binnen- en buitenland, brieven binnen- en buitenland, aantekenrecht binnen- en buitenland en voor lokale briefpost. Het luchtpostrecht, een van de interessantste tariefgroepen, blijkt uitermate kompleks te zijn; het was mij daarom nog niet mogelijk hier een betrouwbaar overzicht van te geven. Ik ben mij er van bewust dat de door mij gegeven tabellen nog al wat hiaten en ook regelrechte fouten bevatten en ik verzoek daarom iedereen mij gegevens uit hun poststukkenverzamelingen te sturen, indien mogelijk zo kompleet mogelijk (frankeerwaarde,vertrek- en aankomststempels, wel of niet aangetekend, drukwerk, brief- of prentbriefkaart, brieven, luchtpost e.d.). Ik zeg u bij voorbaat dank.

J.van Heeswijk
Eikenlaan-99 B
Spijkenisse.

POSTTARIEVEN VAN LETLAND

briefkaarten en (beschreven) prentbriefkaarten

	binnenland			buitenland		
	tarief	vroegst en laatst bekende afstempeling		tarief	vroegst en laatst bekende afstempeling	
	5 kap.	1918		15 kap.	1918	
	10 kap.	30-12-1918	13- 1-1920	10 kap.	17- 6-1919	4- 9-1919
	15 kap.	1919		15 kap.	29- 9-1919	4-10-1919
	20 kap.	1920		20 kap.	1919	
				35 kap.	1919	
	50 kap.	31-10-1920		50 kap.	1920	
	1 Rub.	1920		1 Rub.	1920	22- 1-1921
	2 Rub.	22- 6-1921	13- 2-1924	2 Rub.	10- 7-1921	31- 7-1921
				5 Rub.	12- 8-1921	2-12-1921
v.a. 1-6-1922	4 s.	1922	28-12-1924	10 s.	1922	
	6 s.	29- 3-1923	6-12-1931	12 s.	3- 8-1922	12- 8-1924
				15 s.	3- 7-1925	10- 3-1928
	10 s.	22-12-1931	17- 1-1941	20 s.	7- 3-1929	4-10-1940
				30 s.	21-12-1940	7- 1-1941

brieven - lokaal

tarief	vroegst en laatst bekende afstempeling	
als tarief binnenland: 1918-1925		
6 s.	-1926	5-12-1930
10 s.	31-12-1931	3- 3-1932
5 s.	25- 9-1937	21-10-1941

brieven - tarieven voor de laagste gewichtstrap

binnenland			buitenland		
tarief	vroegst en laatst bekende afstempeling		tarief	vroegst en laatst bekende afstempeling	
5 kap.	-1918		15 kap.	30-12-1918	19- 6-1919
15 kap.	18-12-1918	30- 6-1919	35 kap.	11- 7-1919	16-12-1919
25 kap.	22- 8-1919	3- 2-1920	50 kap.		31- 1-1920
50 kap.	-1920	-1920	1 Rub.	4- 5-1920	22- 7-1920
1 Rub.	11- 5-1920	7- 8-1920	2 Rub.	19- 8-1920	24- 1-1921
2 Rub.	25- 1-1921	26- 5-1921	5 Rub.	10- 2-1921	14- 5-1921
5 Rub.	22- 6-1921	26-11-1922	10 Rub.	31- 5-1921	24-12-1922
v.a. 1-6-1922					
10 s.	-1922	-1923	20 s.	-1922	24- 1-1925
15 s.	19- 3-1925	31- 8-1931	25 s.	4- 2-1925	11- 4-1928
			30 s.	24- 5-1928	20-12-1931
20 s.	1- 1-1932	15- 4-1940	35 s.	14- 3-1932	5- 5-1940
12 Rpf.	7?-12-1942	16- 3-1944			

aantekenrecht

	binnenland			buitenland		
	tarief	vroegst en laatst bekende afstempeling		tarief	vroegst en laatst bekende afstempeling	
	15 kap.	30-12-1918	30- 6-1919			
	20 kap.	18- 3-1919	24- 6-1919	20 kap.	29-12-1918	30- 6-1919
	25 kap.	7- 7-1919	6- 2-1920	25 kap.	2- 7-1919	
	45 kap.	21- 1-1920		45 kap.	9- 2-1920	11- 2-1920
	1 Rub.	-1920		1 Rub.	31- 5-1920	16- 6-1920
	2 Rub.	5-11-1920	5- 5-1921	2 Rub.	7- 7-1920	23- 1-1921
	5 Rub.	18- 8-1921	19- 9-1922	5 Rub.	9- 2-1921	28-10-1921?
v.a. 1-6-1922						
	10 s.			10 s.		
				20 s.	13- 5-1921	5- 6-1925
	15 s.	19- 3-1925	30- 8-1931	30 s.	27- 7-1926?	19- 3-1930
	20 s.	6- 4-1932	8- 6-1939	40 s.	22-12-1931	24-11-1939

De POSTTARIEVEN in LETLAND.

Nieuwe gegevens uit Riga.

Twee leden van de studiegroep Letse postgeschiedenis in Riga, de heren Birznieks en Zarins, houden zich eveneens bezig met de Letse posttarieven.
Kortgeleden zond de heer Jakimovs onderstaand overzicht.

	briefkaarten			brieven.			aantekenrecht.		
	lok.	bin.	bui.	lok.	bin.	bui.	bin.	bui.	
18.12.1918-30.06.1919	5	5	5	10	10	15	+20	+20	kap.
1.07.1919-31.03.1920	10	10	10	15	25	25	+25	+25	
m.i.v.13.09.1919			15			35			
1.04.1920-31.07.1920	20	20	40	25	50	100	+50	+50?	
1.08.1920-19.12.1920	20	20	80	50	100	200	+100	+200	
20.12.1920-15.05.1921	75	75	80	100	200	200?500	+200	+200?500	
16.05.1921-31.12.1921	200	200	500	200	500	1000	+500	+1000	kap.
1.01.1922-26.06.1922	200	200	900	200	500	1500	+500	+1500	
27.06.1922-28.01.1925	4	4	12	4	10	20	+10	+20	sant.
1.02.1925-20.12.1931	6	6	15	6	15	25	+15	+25	
1928			20			30		+30	
21.12.1931-14.04.1935	10	10	20	10	20	35	+20	+40	
15.04.1935- 1940	5	10	20	5	20	35	+20	+40	

Brief van LEEPAJA naar Duitsland, 11.4.1919.

Porto: 15 kap.

De zegels van Alawoff - Bermondt

Bijna iedereen is wel op de hoogte van het bestaan van de zegels, die t.b.v. het West-leger van Awaloff - Bermondt zouden zijn uitgegeven. De zegels zijn in de Michel gecatalogiseerd bij Rusland, Armeeposten. De zegels die in dit artikel worden besproken zijn de nrs. 1 t/m 36.
Ik spreek van "zouden zijn uitgegeven" , daar het niet zeker is of de zegels werkelijk t.b.v. het West-leger zijn uitgegeven. De door mij geraadpleegde bronnen spreken elkaar tegen. In de literatuur die over het West-leger bestaat, is ook niet te achterhalen door wie de zegels in werkelijkheid zijn uitgegeven. In ieder geval wel gedurende de tijd dat het West-leger te Mitau was; voor de goede orde Mitau is Duits voor Jelgawa.
Toch is het een zeer interessante emissie; ook bestaan er - hoewel zeer weinig- echt gelopen brieven.
Echter eerst iets over het leger, waaraan de zegels in ieder geval hun naam te danken hebben.
In de woelige maanden tijdens het ontstaan van de Baltische republieken werd er overal nog flink geknokt. Eind 1918 kwam onder in Duitsland in krijgsgevangenschap zijnde Russische officieren de gedachte op een leger te vormen om de strijd aan te gaan met de Bolsjewieken. Oberst Awaloff - Bermondt kreeg het commando.
In de tweede helft van juni 1919 kwamen de eerste troepen aan in Mitau. Op 26 september 1919 sloot Generaal Von-der-Goltz, Duits generaal die het comando over de in het Baltische Gebied aanwezige Duitse troepen had, een pact met Bermondt. Deze Bermondt overigens noemde zichzelf Prins Awaloff. Er werd een zgn. Wit leger gevormd, bestaande uit monarchistische Russen en Duitse Baronnen. Het leger had op een gegeven moment een omvang van zo'n 40.000 (!) man, en vocht aan het Narvafront tegen de Bolsjewieken aan de zijde van Generaal Judenitch. Na zo hier en daar flink te hebben gevochten werd het leger op 21 november 1919 verslagen en op 28 november d.o.v. verlieten de resten van het leger Mitau; ook in Litauen is door het leger gevochten, na verslagen te zijn, trok het leger zich terug, welke terugtrekking op 15 december 1919 zich had voltrokken. In naam van de Duitse regering ontneemt Generaal Eberhardt aan Bermondt het bevel. Door Letse troepen werd Kurland gezuiverd. Door Litauen trekt Bermondt met de resten van zijn leger naar Pruisen, waar het uiteen viel. Dit was het einde van het West-leger.
Voor meer informatie verwijs ik U naar de aan het eind van dit artikel vermelde bronnen.
Maar nu de zegels, voor ons immers het interessantste, niet waar.
Voor het gemak zal ik de Michelnummers aanhouden.
De eerste zegels zijn uitgegeven in een zeer kleine oplage en in twee verschillende handopdrukken.Het is over het algemeen genomen noodzakelijk de zegels te laten keuren, er zijn zeer veel vervalsingen in omloop.

eerste uitgifte d.d. 10 oktober 1919, michel 1-11

1)	3 kap. violet	1e druk	222 sts	2e druk	300	zegels
2)	5 kap. rood	1e druk	272 sts	2e druk	300	zegels
3)	10 kap. blauw	1e druk	212 sts	2e druk	130	zegels
4)	20 kap. oranje	1e druk	222 sts	2e druk	300	zegels
5)	25 kap. grijs	1e druk	222 sts	2e druk	300	zegels
6)	35 kap. bruin	1e druk	222 sts	2e druk	300	zegels
7)	50 kap. violet	1e druk	277 sts	2e druk	300	zegels
8)	75 kap. groen	1e druk	232 sts	2e druk	300	zegels
9)	5 kap. karmin	1e druk	272 sts	2e druk	250	zegels
10)	15 kap. groen	1e druk	272 sts	2e druk	500	zegels
11)	35 kap. bruin	1e druk	272 sts	2e druk	500	zegels

Het verschil tussen de eerste en tweede druk is niet zo gemakkelijk te zien, de tweede druk is dikker. Ook hier bestaat er weer een verschil van mening tussen de diverse onderzoekers of er inderdaad twee drukken zijn, of dat het verschil is ontstaan door slijtage van de ene stempel die men ter beschikking had.

<u>zegels van de eerste druk:</u>

<u>zegels van de tweede druk,</u> geplakt op een briefomslag en gestempeld te Jelgawa; op de achterzijde van deze briefomslag wordt de echtheid bevestigd door de directeur van het postkantoor te Jelgawa.

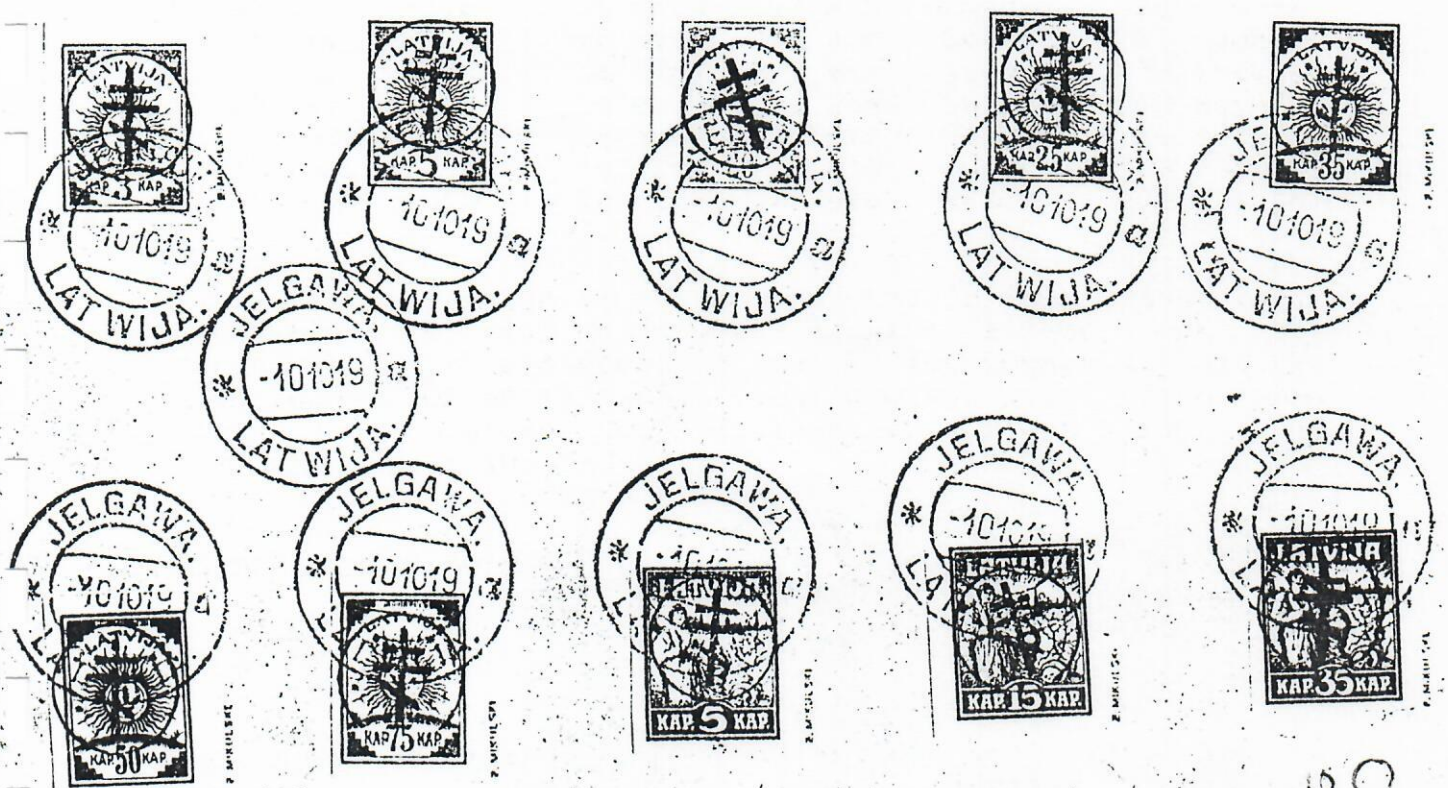

Hieronder een afbeelding van de complete serie in de 1e en 2e druk. Het verschil is hier goed te zien.
Het blijkt extreem moeilijk te zijn een exemplaar van de 10 kap. gestempeld te krijgen. Wel zijn er, zoals reeds eerder gezegd, diverse vervalsingen in omloop.Bij de echte opdrukken is dooreen genomen de doorsnee van de cirkel 16,5 mm., de hoogte van het kruis 12,5 mm. en de middelste dwarsbalk 8 mm.Bovendien is de opdruk is de kleur zwart uitgevoerd, terwijl de vervalsingen nogal eens in paars zijn.

1e druk

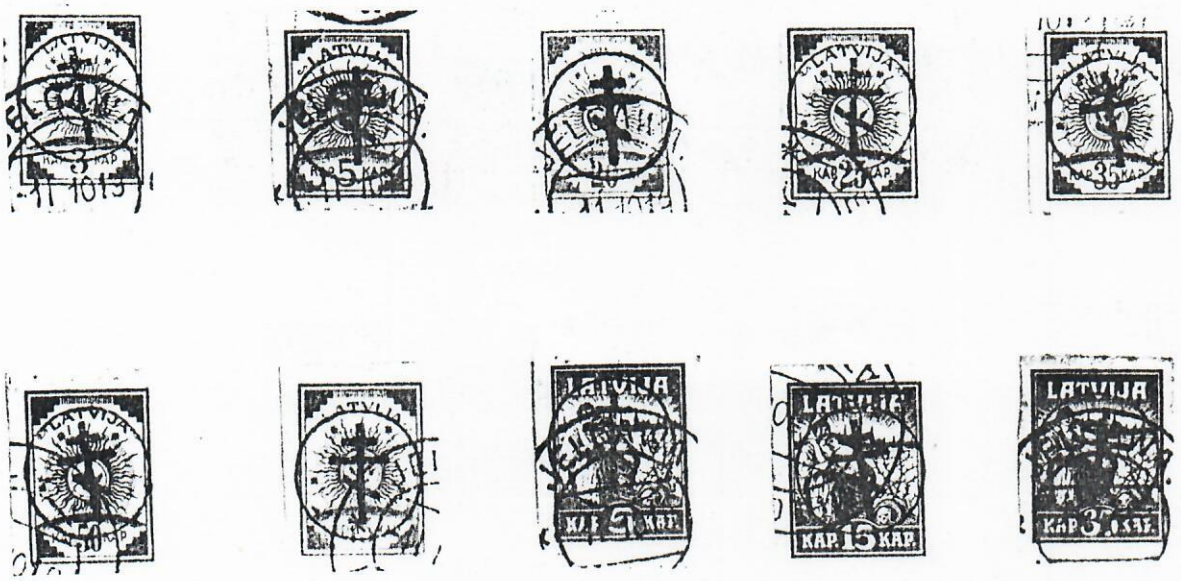

2e druk

De tweede uitgifte is uitgevoerd in steendruk en bestaat in 4 verschillende typen. Deze typen zijn goed te onderscheiden, zoals uit onderstaande afbeeldingen blijkt. (vergroot weergegeven)

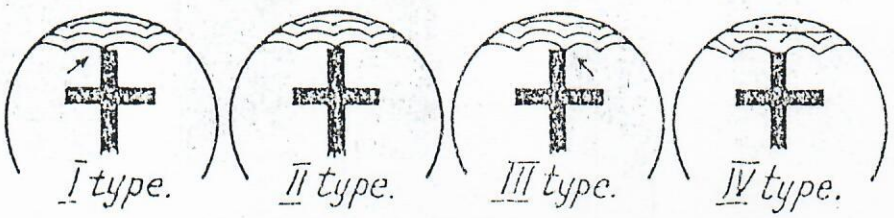

Over type 3 valt nog te melden, dat het kruis in de meeste gevallen iets verder naar links is geplaatst dan uit de type-afbeelding blijkt.

De oplage van deze serie, Michel 12 t/m 22 , is:

12)	3 kap.	violet	8.400 sts
13)	5 kap.	rood	10.500 sts
14)	10 kap.	blauw	400 sts
15)	20 kap.	oranje	6.600 sts
16)	25 kap.	grijs	2.800 sts
17)	35 kap.	bruin	8.400 sts
18)	50 kap.	violet	3.400 sts
19)	75 kap.	groen	4.100 sts
20)	5 kap.	rood	16.100 sts
21)	15 kap	groen	15.100 sts
22)	35 kap.	bruin	15.100 sts

De 35 kap.(Michel nr. 22) komt ook voor met een kopstaande opdruk, van dit zegel zouden er slechts een 100-tal bestaan. Van alle zegels bestaan er ook exemplaren die aan de boven- of onderzijde getand zijn, immers de vellen werden in het midden horizontaal geperforeerd alvorens deze de drukkerij verlieten. Afbeeldingen van de diverse zegels treft U hieronder aan.

Een half vel van de 35 kap., aan de bovenzijde getand.
De type-indeling is als volgt:

1	2	4	3	4	3	3	2	4	4
3	4	4	2	3	2	1	4	3	2
2	1	2	1	4	3	3	1	3	1
2	2	1	1	4	3	4	4	3	2
2	4	3	3	1	3	4	1	1	1

Zoals U ziet is deze geheel willekeurig.

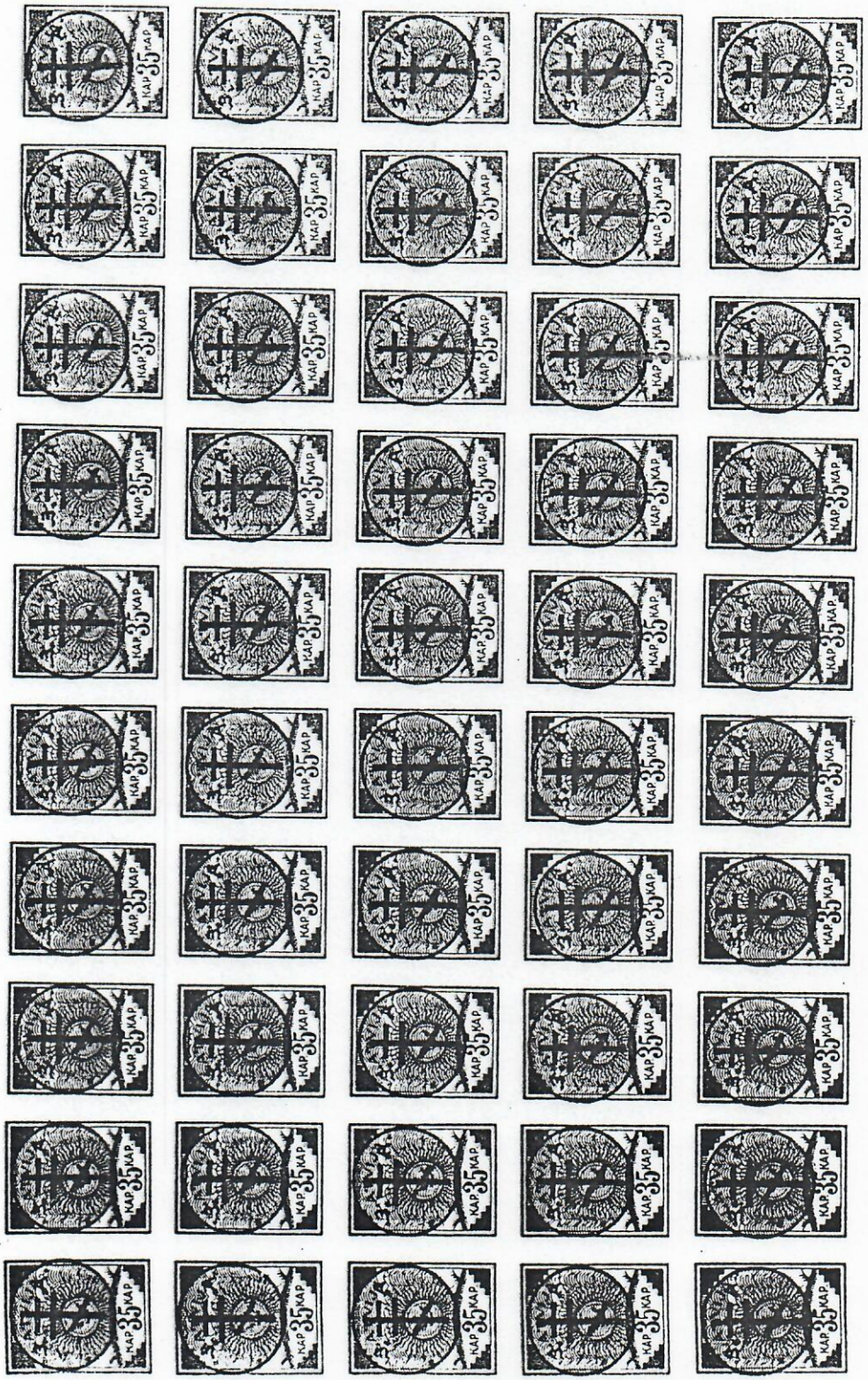

Nu de zegels van de eerste twee uitgiften behandeld zijn, komen we nu toe aan de brieven c.q. briefstukken. Echt gelopen brieven bestaan er nauwelijks. Mij zijn er maar een stuk of vier bekend. Van de brief uit mijn verzameling treft U hieronder een afbeelding aan.
De brief is op 14 oktober 1919 verzonden vanuit Jelgawa naar Berlijn en draagt het censuurstempel van Koningsbergen.De zegel , de 35 kap., is van het type 1.

Toch zijn er, relatief gezien, vrij veel brieven in omloop. Alle bekende exemplaren zijn gestempeld te Jelgawa, het zijn echter allemaal welwillendheidsafstempelingen.Er zouden echter ook afstempelingen kunnen bestaan van Schaulen (Siauliai) Deze stad werd door de terugtrekkende troepen gepasseerd.
Een zegel met dat stempel is voor zover mij bekend echter nog nooit gevonden.Een afbeelding van het gebruikte stempel treft U hieronder aan.

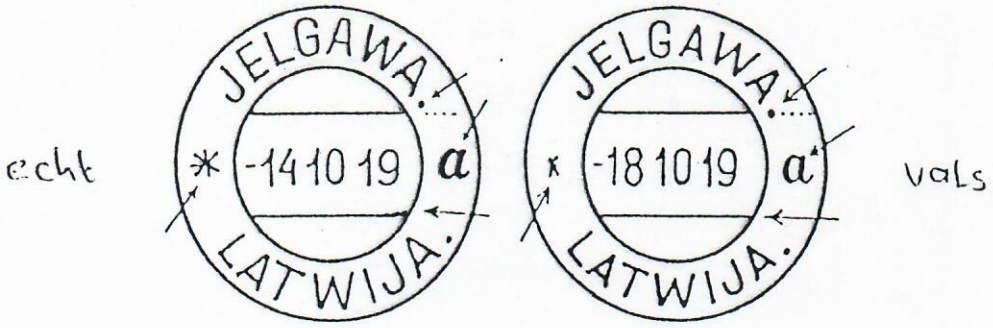

Een gestempelde enveloppe van 18 oktober 1919 te Jelgawa met een plaatselijke bestemming. Aan te nemen is dus dat dit een welwillendheidsstempeling is. De brief is gefrankeerd met 35.kap. zegels in paar en met perforatie van de veldeling. De zegels zijn van het type 3 en 2.

Een gestempelde briefkaart van 16 oktober 1919 te Jelgawa. Gefrankeerd met twee 5 kap.zegels type 4 en 2, twee 15 kap.zegels type 1 en 3 en twee 35 kap.zegels type 2 en 4.

(8)

Nog één enveloppe, wederom philatelistisch gefrankeerd, nu met een 5 kap.zegel van type 1, een 15 kap.zegel van type 3 en een 35 kap.zegel van type 2.

Over het stempel zijn nog enige wetenswaardigheden bekend. De eerst bekende afstempeling dateert, uiteraard zou ik bijna zeggen, van 10 oktober 1919. De laatst bekende van 19 november 1919. Dit geldt overigens ook voor de zegels van de volgende uitgifte (de laatst bekende datum tenminste), waarvan de oplagecijfers door elkaar genomen een stuk hoger zijn dan van de eerste twee.
Voor deze uitgifte zijn geen Letse zegels gebruikt, maar Russische, zodat hier behalve de opdruk van het leger ook de waarde gewijzigd moest worden.De opdruk toont een getande rechthoek inplaats van een cirkel, in het midden wederom een kruis, links bevindt zich de letter "L" en rechts de letter "P". Deze letters duiden aan: LATVIJAS PASPARVALDE (Lets Zelfbestuur).Onder het kruis wordt de nieuwe waarde aangegeven.
De Russische 10Rub. zegel met de oorspronkelijke verkoopwaarde van 3.50 Rubel werd op een vel met blanco randen gedrukt, waarop zich twee gekruiste lijnen bevonden. Bij een aantal vellen werden ook deze blanco velden bedrukt die naderhand zijn vernietigd, een klein aantal is in onbevoegde handen terechtgekomen en èèn exemplaar ziet U op deze pagina afgebeeld, <u>bovendien met kopstaande opdruk (oplage 100 sts)</u>.

<u>derde uitgifte d.d. 9 november 1919, michel 23-36</u>

23)	20 kap.	op	3 k.	rood (ongetand)	17.800 sts
24)	40 kap.	op	5 k.	violet (ongetand)	800 sts
25)	10 Rubel	op	3½ R.	groen/bruin (ongetand)	2.700 sts
	de overige zegels zijn wel getand				
26)	10 kap.	op	2 k.	groen	23.100 sts
27)	30 kap.	op	4 k.	karmin	7.000 sts
28)	40 kap.	op	5 k.	violet	8.200 sts
29)	50 kap.	op	10 k.	blauw	36.600 sts
30)	70 kap.	op	15 k.	blauw/bruinlila	26.600 sts
31)	90 kap.	op	20 k.	rood/blauw	8.700 sts
32)	1 Rubel	op	25 k.	violet/groen	26.600 sts
33)	1½ Rubel	op	35 k.	groen/violet	2.500 sts
34)	2 Rubel	op	50 k.	groen/violet	8.700 sts
35)	4 Rubel	op	70 k.	oranje/bruin	5.700 sts
36)	6 Rubel	op	1 R.	oranje/bruin	5.100 sts

Wat betreft de aantallen nog het volgende, de verschillende bronnen spreken elkaar t.a.v. enkele nummers tegen. Volgens een publicatie in Philatelia Baltica bedraagt de oplage van nr. 23 17.100 sts en nr. 26 22.100 sts.
De eerder genoemde aantallen moeten nog worden verhoogd met de kopstaande opdrukken,deze komen alleen voor bij nr.30 (100 sts), nr.34 (ook 100 sts) en nr.36 50 sts) Alle andere kopstaande opdrukken zijn vervalsingen.

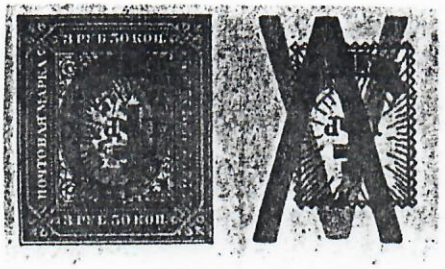

Hieronder treft U enkele afbeeldingen van deze derde serie zegels aan. Zoals U ziet is het waardecijfer zeer moeilijk te ontcijferen. Vaak is herkenning eigenlijk alleen maar mogelijk aan het Russische zegel. Ook deze zegels zijn weer met hetzelfde stempel als de andere series vernietigd.
Van deze serie waren tot voor kort geen echt gelopen stukken bekend. De meeste brieven die er zijn kunnen alle gezien worden als philatelistisch maakwerk. Een van onze leden bezit echter een echt gelopen brief, een helaas niet al te duidelijke kopie treft U hieronder aan.

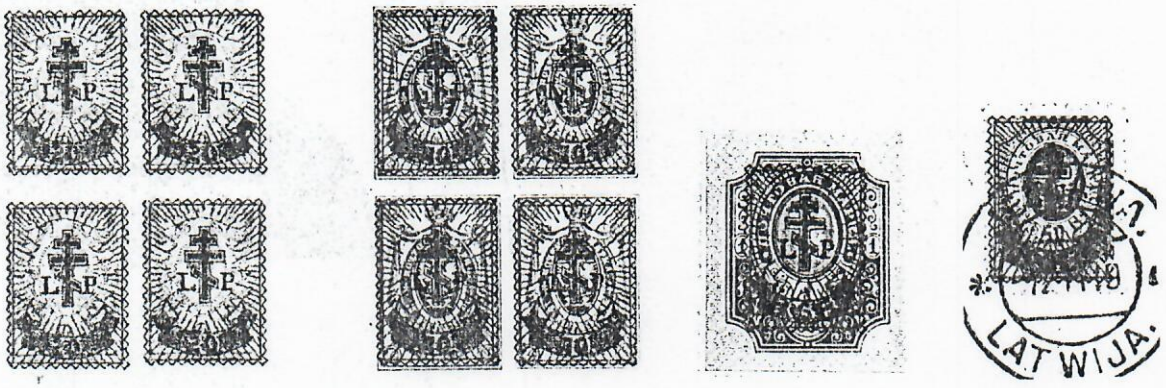

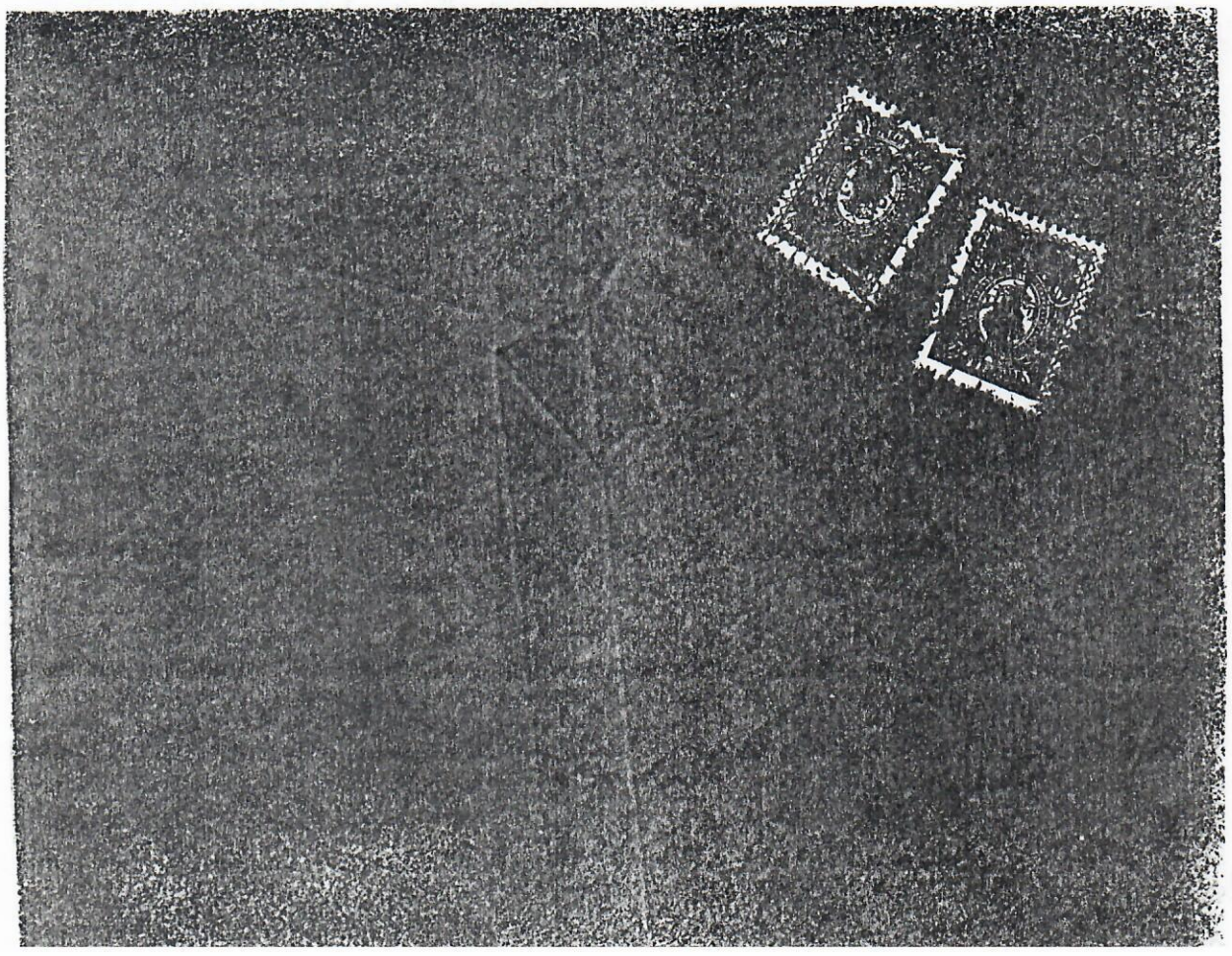

Opvallend is ook, dat veel brieven gericht zijn aan een zekere Baronesse A. von Drachenfels. Deze dame heeft volgens mijn informaties werkelijk bestaan en had blijkbaar een zeer goede relatie met de post in die dagen.

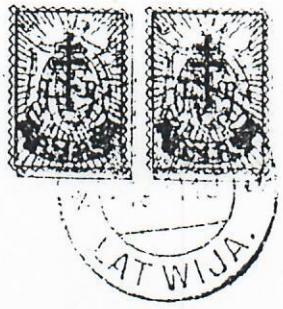

J. H.

Baronesse A. von Drachenfels

Mitau-Jelgawa

Paulstrasse 20.

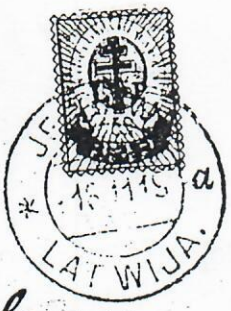

J. H.

Baronesse A. von Drachenfels

Mitau Jelgawa

Paulstrasse

Hieronder treft U een afbeelding aan van een wel zeer interessante brief die in het bezit is van ons medelid, de heer Andreas Cronin te Canada.
Deze brief is op 24 oktober 1919 verzonden vanuit Jelgawa naar Potsdam, alwaar deze brief op 22 oktober 1919 gearriveerd. De brief is niet gefrankeerd maar voorzien van de tekst:" Porto payé 70 kop.P.T. Beamt." + handtekening.

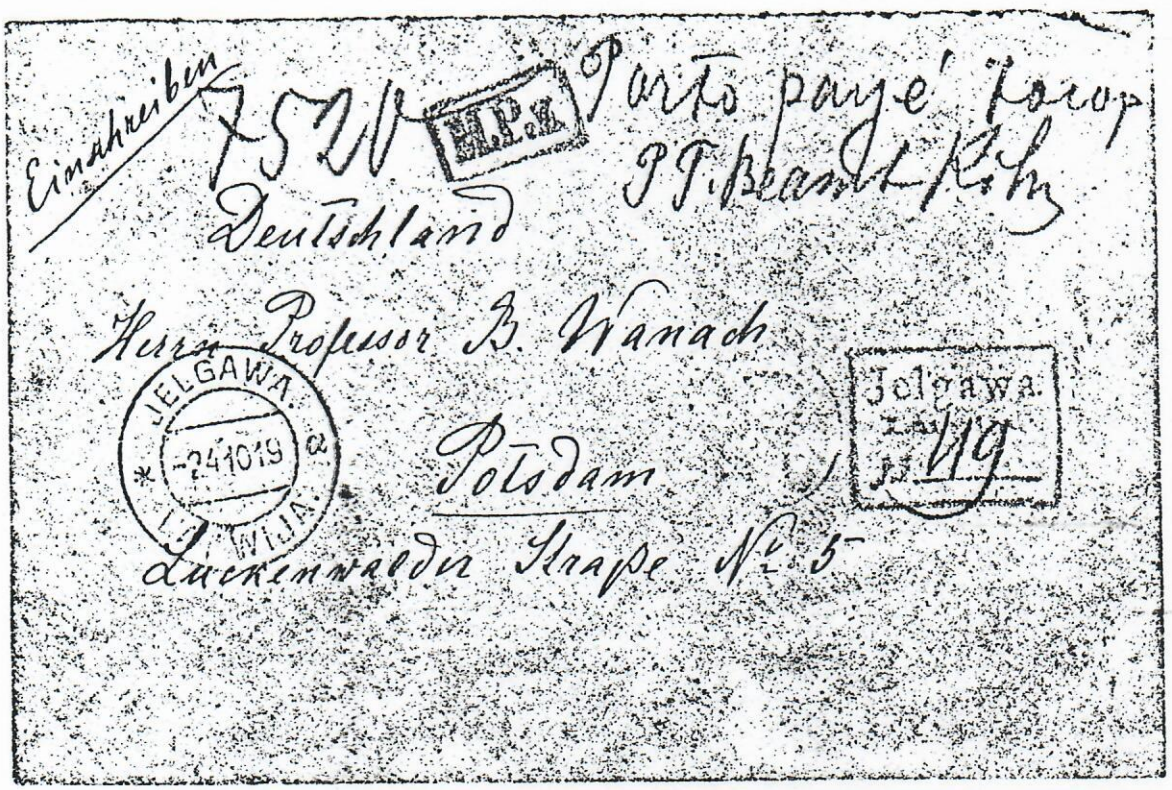

Op deze pagina treft U copieën aan van de achterzijden van de op pagina 2 en 10 afgebeelde brieven. U ziet derhalve de aantekening van de postbode op briefomslag. Op de andere afbeelding ziet U verschillende aankomststempels. De brief was oorspronkelijk verzonden op 12 november 1919 van Jelgawa naar Dobele, alwaar de brief op 14 november 1919 aankwam. Vandaar terug naar Jelgawa op 15 januari 1920 omdat de geadresseerde niet te vinden was. Vanuit Jelgawa is de brief toen naar Riga gestuurd als rebuutstuk.

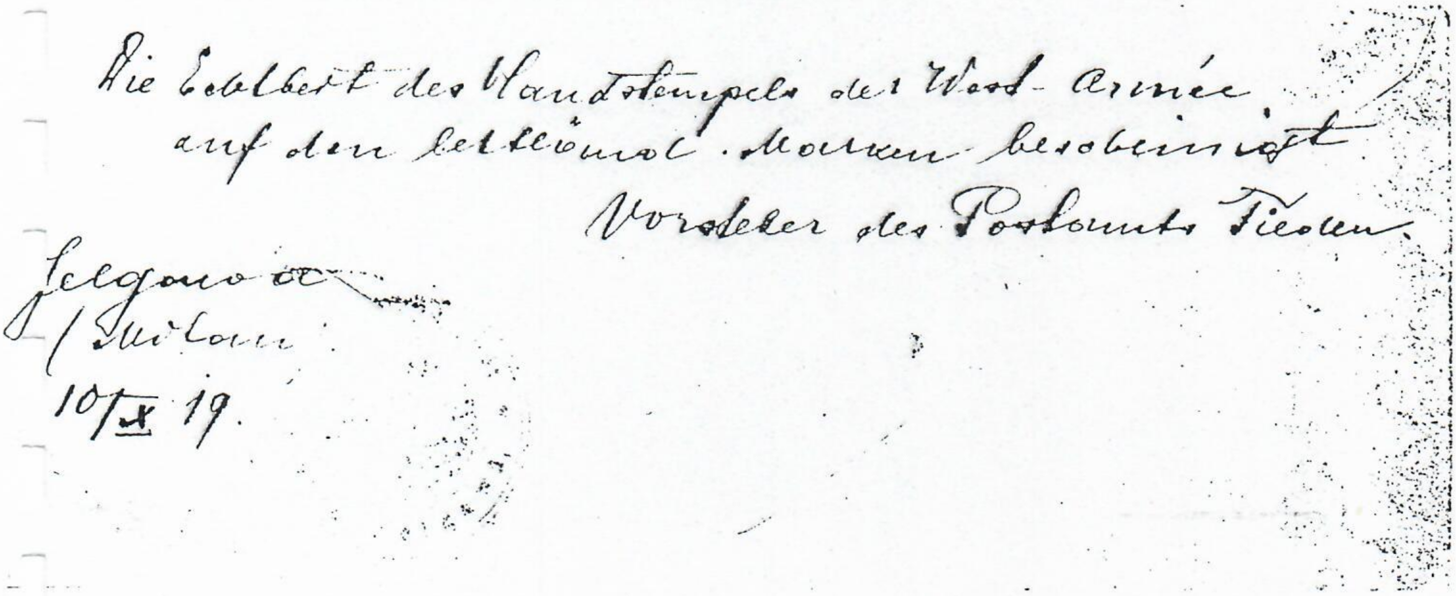

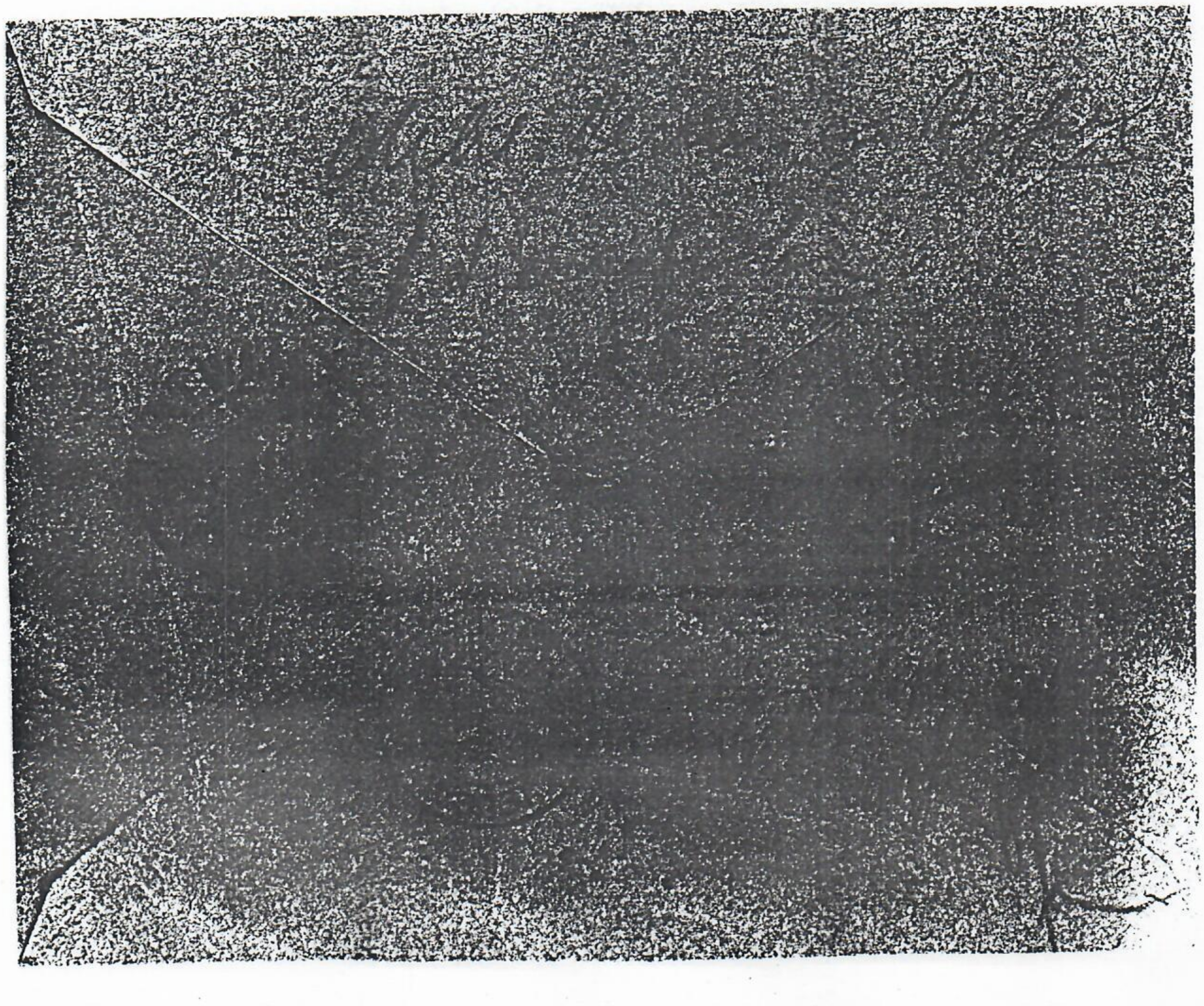

Hieronder treft U nog een briefkaart aan, gefrankeerd met 70 kap. en gestempeld te Jelgawa op 12 november 1919.

---

geraadpleegde literatuur:

a) Geschichte des Baltikum door Georg von Rauch 1970
b) Histoire du peuple Letton door Arveds Schwabe 1953
c) Philatelia Baltica nr.45/46/47 door Harry von Hofmann
d) Baltikum Sammler uitgegeven door Edgar Stalbow
e) Michel catalogus

DE SOVJETREPUBLIEK LETLAND 1940-1941

door Ruud W. van Wijnen.

Op 17 juni 1940 trokken sovjetrussische troepen Letland binnen.
De officiële opname van de sovjetrepubliek Letland in de Sovjet-Unie volgde op 5 augustus.
Op 22 juni 1941 vielen Duitse legers de Sovjet Unie aan. Riga werd op 1 juli door hen ingenomen.
Veel verzamelaars zijn met de tussenliggende periode van ongeveer een jaar (post-)historisch minder bekend dan met andere perioden uit de Letse geschiedenis.
Een verklaring zou kunnen zijn dat de gebeurtenissen in de jaren 1940-1941 politiek gevoelig liggen en de philatelistische gevolgen op het eerste oog weinig interessant lijken.
Aan dat laatste idee hoop ik door dit artikel een einde te maken.

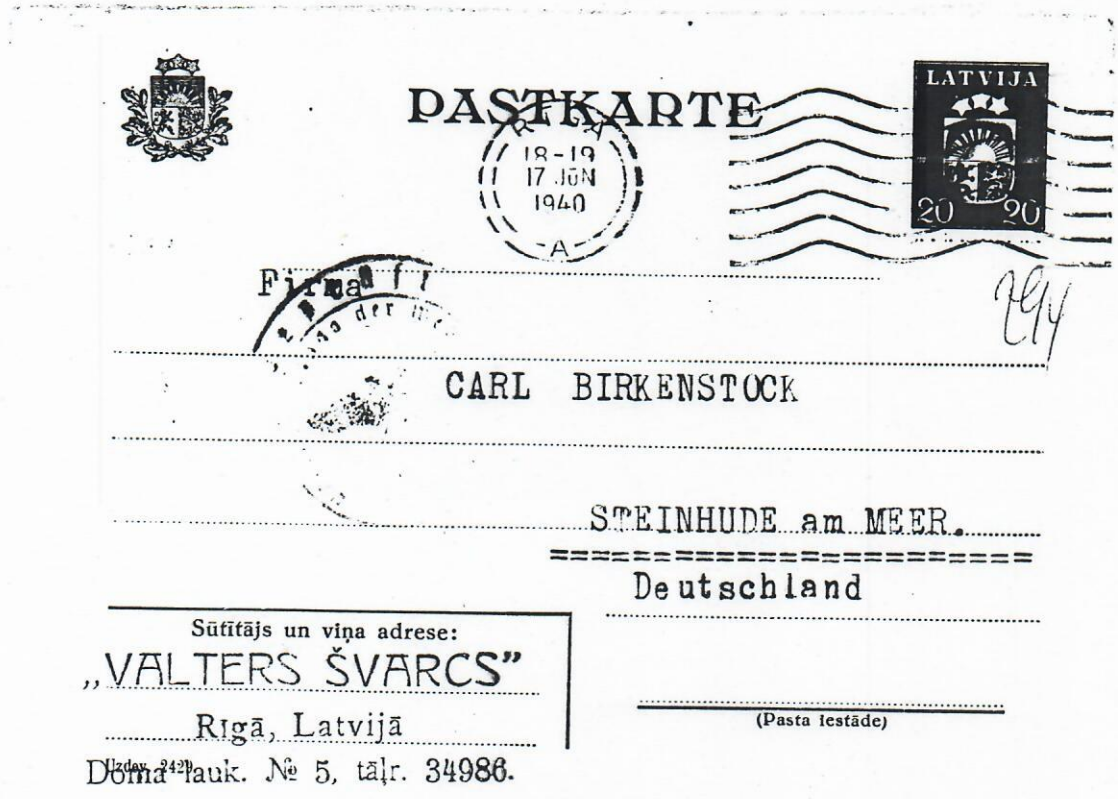

Briefkaart van RIGA naar Duitsland. Verzonden op de dag van de sovjetrussische inval in Letland, 17 juni 1940.
Gecensureerd door de Duitsers in Königsberg.

Het historische kader.

Of, vanuit een breed historisch perspectief gezien, de onafhankelijkheid van de Baltische republieken niet anders dan van tijdelijke aard kòn zijn, is een vaststelling waarover niet of nauwelijks objectief, maar integendeel wel zeer speculatief gedacht kan worden. Feit is echter dat zowel bij de totstandkoming als bij de beëindiging van de onafhankelijkheid der Baltische staten de grootmachten Duitsland en Rusland een beslissende rol hebben gespeeld.

De onafhankelijkheid van Letland kon uitgeroepen en verwezenlijkt worden tijdens het machtsvacuüm dat na de eerste wereldoorlog in het Baltische gebied ontstond.
Duitsland had die oorlog uiteindelijk verloren en moest als gevolg daarvan ook zijn troepen uit Rusland terugtrekken.
In Rusland zelf waren de sovjets nog niet in staat in alle delen van het voormalige tsarenrijk hun macht te vestigen.

Op het moment dat beide grootmachten, weliswaar tijdelijk, aan het einde van de jaren dertig gemeenschappelijke belangenkregen met betrekking tot hun buitenlandse politiek, betekende dat voor de drie Baltische landen het begin van het einde.
Duitsland zocht "Lebensraum", met name ook in oostelijke richting.
De Sovjet Unie beschouwde zich als erfgenaam van het tsarenrijk waartoe ook Polen en de Baltische gouvernementen hadden behoord.

Het lot van de Baltische staten werd bezegeld op 23 augustus 1939. In Moskou sloten Duitsland en de Sovjet Unie het zgn. Molotov - Von Ribbentroppact. Een (later nog iets uitgebreid) geheim protocol legde de invloedssferen tussen beide landen vast: de Sovjet Unie kreeg de vrije hand in de Baltische landen. Kon, anders gezegd, met Duitse toestemming overgaan tot annexatie ervan.

De gebeurtenissen volgden elkaar daarna in snel tempo op:
- sept. 1939 bezetten Duitsland en de Sovjet Unie elk de helft van Polen (afbeelding volgende pagina).
- in de maanden september en oktober werden Estland, Letland en Litouwen door de Sovjet Unie gedwongen zgn."Verdragen van Wederzijdse Bijstand" te sluiten. In Letland werden als gevolg daarvan 35.000 sovjet-militairen gelegerd.
- eind 1939, begin 1940 vertrokken ca. 130.000 Duitsers uit de Baltische staten (afbeelding volgende pagina).

Toen Duitsland aan het westfront gebonden was, zegde de Sovjet Unie de Baltische staten de wacht aan. Militaire provocaties en ultimatums met betrekking tot de vorming van sovjet-vriendelijke regeringen gingen vooraf aan de feitelijke militaire bezetting. Die van Letland vond plaats op 17 juni 1940.

De politieke en sociaal-economische ontwikkelingen die daarna plaatsvonden, kunnen worden gekarakteriseerd door de term "sovjetisering", d.w.z. aanpassing aan de systemen van de Sovjet Unie. Ze vallen buiten het bestek van dit artikel.

Letse betaald-antwoord briefkaart. Uit WARSZAWA teruggestuurd naar Riga op 23 april 1940.
De Poolse hoofdstad was op 27 sept. 1939 door de Duitsers bezet. De kaart is in Königsberg gecensureerd.

Datum Poststempel

Die Deutsche Gesellschaft für Geschichte und Altertumskunde zu Riga stellt ihre Tätigkeit in Riga ein . Wir bitten , für uns vorgesehene Breife und Sendungen bis zum Eintreffen unserer Neuen Adresse zurückzubehalten.

BIBLIOTHEK
der GESELLSCHAFT für
GESCH. u. ALTERTUMSK.
RIGA

Briefkaart van RIGA, 29 okt. 1939, aan de "Vorstand des Urgeschichtlichen Forschungsinstituts" in Tübingen.

De volgende philatelistische aspecten met betrekking tot de sovjetrepubliek Letland komen aan de orde:

- Postwaarden... zegels
  . postwaardestuk
  . zegels voor de verzending van kranten.
- Posttarieven.
- Gemengde frankeringen.
- Stempels..... machinestempels.
  . handstempels.

Tot slot wordt enige aandacht besteed aan philatelistische verschijnselen uit de sovjetperiode tijdens de Duitse bezetting.

Voor hun medewerking aan dit artikel dank ik de heren Sven Kraul en Nikolajs Jakimovs.

Literatuur:

- historisch... Georg von Rauch, "Geschichte der baltischen Staaten".
  . Martin van den Heuvel, "Speelbal der grote mogendheden".
- philatelistisch...Augusts Birznieks, Inleiding bij zijn verzameling "Letland 1940-1941".
  . Sven Kraul, "Weiterverwendete sowjetische Dauermarken während der deutschen Besetzung in Lettland". In Philatelia Baltica 80-82.
  . H. Lukaschewitz, "Die lettischen Sozialistische Sowjetrepubliek 1940/41.
  . A. Engel, "The second soviet occupation of Latvia" In Latvian Collector 35.
  . Nikolajs Jakimovs, "Latvijas Masinzimogi", 1986.

Postwaarden.

- Zegels.

Aanvankelijk bleven alle Letse postzegels voor frankering geldig; op 17 augustus 1940 werden zelfs nog twee waarden van de laatste permanente uitgave, 30 s. en 35 s., uitgegeven.
Vanaf 1 september mochten nog slechts permanente Letse zegels worden gebruikt.

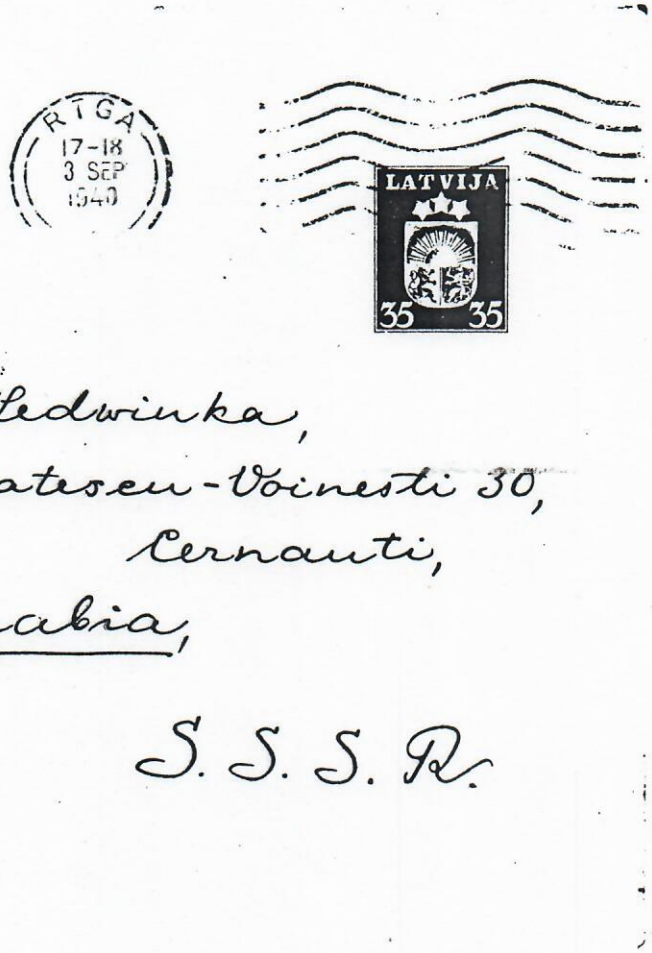

Brief van RIGA, via MOSKOU, naar Cernauti in Bessarabië.
3 sep. -- 20 sep.

De uitgifte van sovjetletse zegels begon op 21 oktober en verliep als volgt:

21 okt.	20s. en 40s.
12 nov.	2s. en 10s.
30 nov.	1s. - 5s. - 7s.
	50s. en 1 lats.
4 dec.	30s. en 35s.
6 dec.	3s.

Ontwerper was Arthur Apinis (1904-1975)
die in de jareh dertig diverse Letse zegels
had ontworpen.

Vanaf 15 december konden ook sovjetrussische zegels worden gebruikt.

In het overzicht van de gevonden tandingen bij de sovjetletse zegels zijn gegevens opgenomen van A. Engel, dhr. M. Zuijdwegt en ons eigen onderzoek, aangegeven door resp. e-z-b.
Tandingen met $\frac{1}{4}$ of $\frac{3}{4}$ zijn niet vermeld hoewel die zeker bestaan. De informatie erover is echter te schaars. Uit ons eigen onderzoek zijn alleen die tandingen opgenomen die minimaal 3 maal werden genoemd bij ongestempelde zegels.
Deze beperkingen heb ik aangehouden om een redelijke mate van zekerheid voor wat betreft het bestaan van een bepaalde tanding te kunnen aannemen.

	10.	10:10½	10:11	10½	10½:10	10½:11	11:10
1s.	ezb						
2s.	ezb		z				
3s.	e	ezb					
5s.	e			ez		ez	
7s.	ez						
10s.	ez	z		ez	ez	ez	z
20s.	z	ezb	e		z		
30s.	ez						
35s.	ez						
40s.	ez						
50s.	ez						
11.	ez						
51.	ez						

- Postwaardestuk.

De verschijningsdatum van het enige postwaardestuk dat in de sovjetperiode werd uitgegeven is niet bekend.
De waarde ervan, 10 santimu, duidt op een uitgiftedatum vóór 20 januari 1941. Op die datum vond nl. de tariefsverhoging naar 20 kopeken plaats.
Gebruikte exemplaren zijn zeldzaam; op de volgende pagina ziet u een afbeelding

- Zegels voor de verzending van kranten per trein.

Letland.

Sovjetrepubliek Letland.

5 sant. rood — wm: golflijnen.
10 kop. grijsbruin — "
5 sant rood — wm: hakenkruis.

Briefkaart van PASIENE naar REZEKNE. 19 maart 1941.

Kort voor het "ter perse" gaan van dit artikel ontving ik onderstaande briefkaart. Dat de uitgiftedatum van de kaart voor 20 januari zal hebben gelegen wordt erdoor bevestigd.

Briefkaart van RIGA naar JELGAVA. 15-16 jan. 1941.

Posttarieven.

Begin 1940 golden in Letland de volgende posttarieven:

	lokaal	binnenland	buitenland	aantekenrecht bin.	aantekenrecht bui.
Brieven.	5s	20s	35s	+20s	+40s
Briefkaarten.		10s	20s		
Drukwerk.		3s	7s		
Luchtpost binnen Europa.			+15s		

Na de machtsovername door de sovjets bleven de Letse posttarieven voorlopig van kracht.
Wel werd op 15 november 1940 de Russische roebel als munteenheid ingevoerd: 1 Lat = 1 Roebel.
De Lat bleef echter tot 25 maart 1941 geldig.

Vācija

Firma
Lepel - Zündung G.m.b.H.

Berlin SW 11
Schönebergerstr. 21a - 22

Luchtpostbrief, RIGA GAISA-PASTS 11.11.1940, naar Berlijn.
Tarief: 35 + 15 = 50 santimu.

De buitenlandtarieven werden op 15 december 1940 aan de sovjetrussische gelijkgesteld: Brieven 50 kop.
Briefkaarten 30 kop.
Aantekenrecht 80 kop.

Op 20 januari 1941 volgde de algemene invoering van de sovjetrussische posttarieven:

	lokaal	binnen land*	buiten land	aantekenrecht bin.	aantekenrecht bui.
Brieven.	15k	30k	50k	+30k	+80k
Briefkaarten.	10k	20k	30k		
Drukwerk.		20k			

* = De Sovjet Unie.

Brief van Riga naar Berlijn. Op 4 jan. 1941 gefrankeerd met sant./kop. Op 15 dec. 1940 was het buitenlandtarief verhoogd tot 50 kop./sant. Op 6 jan. werd 15 sant. bijgeplakt.

РИЖСКО-ДИНАБУРГСКАЯ ЖЕЛѢЗНАЯ ДОРОГА.

ТАБЛИЦА ПОѢЗДОВЪ.

На время отъ 7го Ноября 1862 года.

Отъ Риги до Динабурга.

Разстояніе по верстамъ.	Станціи.		Пассажирскій поѣздъ. №№ 1. Время по станціоннымъ часамъ. Утра	Пассажирскій поѣздъ. №№ 1. Пополудни	Смѣшанный поѣздъ. №№ 5. Время по станціоннымъ часамъ. Утра	Смѣшанный поѣздъ. №№ 5. Пополудни	Тарифъ для пассажировъ отправляющихся отъ Риги въ Динабургъ. I. класс. руб.	I. класс. коп.	II. класс. руб.	II. класс. коп.	III. класс. руб.	III. класс. коп.
—	Рига	Отъѣздъ	6 20	4 —								
17	Куртенгофъ		6 51	4 38			—	51	—	38	—	21
32	Огеръ		7 20	5 13			—	96	—	72	—	40
48	Рингмундгофъ		7 51	5 49			1	44	1	8	—	60
68	Ремерсгофъ	прiѣздъ	8 24	6 30			2	4	1	53	—	85
		отъѣздъ	8 34	6 40								
88	Кокенгузенъ		9 6	7 24			2	64	1	98	1	10
105	Штокманнсгофъ		9 39	8 3			3	15	2	36	1	31
121	Крейцбургъ	прiѣздъ	10 5	8 35			3	63	2	72	1	51
		отъѣздъ	10 25	— —								
137	Трешенгофъ		10 54	— —			4	11	3	8	1	71
148	Ливенгофъ		11 15	— —			4	44	3	33	1	85
158½	Царьградъ		11 37	— —			4	77	3	58	1	99
174	Нищаль		12 4	— —			5	22	3	92	2	18
190	Ликена		12 33	— —			5	70	4	28	2	38
204	Динабургъ	прiѣздъ	12 56 Пополудни	—			6	12	4	59	2	55

Отъ Динабурга до Риги.

Разстояніе по верстамъ.	Станціи.		Смѣшанный поѣздъ. №№ 6. Время по станціоннымъ часамъ. Утра	Пассажирскій поѣздъ. №№ 2. Пополудни	Тарифъ для пассажировъ отправляющихся отъ Динабурга въ Ригу. I. класс. руб.	I. класс. коп.	II. класс. руб.	II. класс. коп.	III. класс. руб.	III. класс. коп.
—	Динабургъ	Отъѣздъ	— —	4 36						
14	Ликена		— —	5 —	—	42	—	32	—	18
30	Нищаль		— —	5 27	—	90	—	68	—	38
45½	Царьградъ		— —	5 56	1	38	1	4	—	58
56	Ливенгофъ		— —	6 14	1	68	1	26	—	70
67	Трешенгофъ		— —	6 34	2	1	1	51	—	84
83	Крейцбургъ	прiѣздъ	— —	6 59	2	49	1	87	1	4
		отъѣздъ	7 3	7 9						
99	Штокманнсгофъ		7 39	7 47	2	97	2	23	1	24
116	Кокенгузенъ		8 16	8 18	3	48	2	61	1	45
136	Ремерсгофъ	прiѣздъ	8 56	8 51	4	8	3	6	1	70
		отъѣздъ	9 6	9 1						
156	Рингмундгофъ		9 49	9 36	4	68	3	51	1	95
172	Огеръ		10 25	10 5	5	16	3	87	2	15
187	Куртенгофъ		10 58	10 32	5	61	4	21	2	34
204	Рига	прiѣздъ	11 32 Утра	11 — Вечера	6	12	4	59	2	55

Отъ Риги до С. Петербурга.

		Часы. Мин.
Рига	Отъѣздъ	Утра 6 20
Динабургъ (с. в. с.)	"	Пополудни 2 —
Островъ	"	Вечера 8 32
Псковъ	"	10 12
Луга	"	2 38
С. Петербургъ	Прiѣздъ	Утра 7 —

Отъ Риги до Берлина.

		Часы. Мин.
Рига	Отъѣздъ	Утра 6 20
Динабургъ (с. в. с.)	"	Пополудни 4 25
Вильна	"	Вечера 10 30
Ковно	"	3 4
Эйдкунены	Прiѣздъ	Утра 6 50
	Отъѣздъ	10 22
Кенигсбергъ	Отъѣздъ	2 4
Крейцъ	"	Вечера 12 20
Берлинъ	Прiѣздъ	Утра 5 15

Отъ С. Петербурга до Риги.

		Часы. Мин.
С. Петербургъ	Отъѣздъ	Вечера 9 30
Луга	"	2 20
Псковъ	"	Утра 6 42
Островъ	"	8 37
Динабургъ (с. в. с.)	Прiѣздъ	Пополудни 3 25
	Отъѣздъ	4 36
Рига	Прiѣздъ	Вечера 11 —

Отъ Берлина до Риги.

		Часы. Мин.
Берлинъ	Отъѣздъ	Вечера 10 45
Крейцъ	"	4 10
Кенигсбергъ	"	Пополудни 3 22
Эйдкунены	Прiѣздъ	Вечера 6 55
	Отъѣздъ	7 15
Ковно	Отъѣздъ	2 5
Вильно	"	Утра 6 25
Динабургъ (с. в. с.)	Прiѣздъ	Пополудни 12 45
	Отъѣздъ	4 36
Рига	Прiѣздъ	Вечера 11 —

Отъ Риги до Варшавы.

		Часы. Мин.
Рига Отъѣздъ:	Понедѣльникъ, Среда, Суббота	Утра 6 20
Динабургъ (с. в. с.)	Отъѣздъ	Пополудни 4 25
Вильно	"	Вечера 11 10
Варшава Прiѣздъ:	Вторникъ, Четвергъ, Воскресенье	Пополудни 3 —

Отъ Варшавы до Риги.

		Часы. Мин.
Варшава Отъѣздъ:	Воскресенье, Вторникъ, Четвергъ	Пополудни 12 40
Вильно	Отъѣздъ	Утра 6 25
Динабургъ (с. в. с.)	"	Пополудни 4 36
Рига Прiѣздъ:	Понедѣльникъ, Среда, Пятница	Вечера 11 —

☞ Часы между 6 ч. вечера и 6 ч. утра означены черными линіями. — Часы отправленія поѣздовъ со всѣхъ станцій опредѣлены по мѣстному времени.

Сверхъ того ежедневно отправляется товарный поѣздъ изъ Риги въ Динабургъ въ 8 часовъ утра а изъ Динабурга въ Ригу въ 8 часовъ 30 минутъ утра.

Продажа билетовъ начинается за часъ до отправленія поѣзда и прекращается за 5 минутъ до отправленія поѣзда.

Багажъ долженъ быть представленъ по крайней мѣрѣ за 15 минутъ до отправленія поѣзда и при томъ съ ясными на немъ обозначеніемъ фамиліи и мѣста назначенія.

За багажъ, не превышающій одного пуда, особой платы не взимается; за излишекъ всего багажа сверхъ одного пуда платится по одной пятой копѣйки съ пуда и версты, при чемъ всякая часть пуда считается за полный пудъ. Сверхъ того за каждый багажный ярлыкъ платится по 3 коп.

За переноску багажа въ Ригѣ и Динабургѣ изъ останавливающихся у станціи экипажей въ экспедицію и изъ экспедиціи въ экипажи платится носильщикамъ по 5 коп. съ каждаго мѣста.

Цѣна мѣстъ въ прямомъ сношеніемъ.

		I. класс.	II. класс.	III. класс.
Отъ Риги до Острова	(398 верстъ)	11 руб. 94 коп. с.	8 руб. 94 коп. с.	4 руб. 96 коп. с.
" " " Пскова	(447 ")	13 " 41 "	10 " 5 "	5 " 58 "
" " " С. Петербурга	(704 ")	21 " 12 "	15 " 83 "	8 " 79 "
" " " Вильно	(371 ")	11 " 13 "	8 " 34 "	4 " 63 "
" " " Эйдкунена	(550 ")	16 " 50 "	12 " 36 "	6 " 86 "

Отправляющіеся изъ Риги въ Островъ, Псковъ, Петербургъ, Вильно и Эйдкунены благоволятъ во избѣжаніе остановокъ, брать въ Ригѣ билеты на прямой проѣздъ въ означенные города.

Riga-Dünaburger Eisenbahn.

FAHR-PLAN.

Giltig vom 7. November 1862 ab.

Von Riga nach Dünaburg.

Entfernung in Werst.	Stationen.		Personenzug. № 1. Stationszeit. Morgens. Uhr	Min.	Nachmittags. Uhr	Min.	Gemischter Zug. № 5. Stationszeit. Nachmittags. Uhr	Min.	Tarif für Reisende von Riga nach Dünaburg. Classe I. Rbl.	K.	II. Rbl.	K.	III. Rbl.	K.
—	Riga	Abgang	6	20	4	—			—	—	—	—	—	—
17	Kurtenhof	„	6	51	4	38			—	51	—	38	—	21
32	Oger	„	7	20	5	13			—	96	—	72	—	40
48	Ringmundshof	„	7	51	5	49			1	44	1	8	—	60
68	Römershof	Ankunft	8	24	6	30			2	4	1	53	—	85
		Abgang	8	34	6	40								
88	Kokenhusen	„	9	8	7	24			2	64	1	98	1	10
105	Stockmannshof	„	9	39	8	3			3	15	2	36	1	31
121	Kreutzburg	Ankunft	10	5	8	35	Abends.		3	63	2	72	1	51
		Abgang	10	25	—	—								
137	Treppenhof	„	10	54	—	—			4	11	3	8	1	71
148	Lievenhof	„	11	15	—	—			4	44	3	33	1	85
158	Zargrad	„	11	37	—	—			4	77	3	58	1	99
174	Nitzgall	„	12	4	—	—			5	22	3	92	2	18
190	Lixna	„	12	33	—	—			5	70	4	28	2	38
204	Dünaburg	Ankunft	12	56	—	—			6	12	4	59	2	55
			Nachmittags.											

Von Dünaburg nach Riga.

Entfernung in Werst.	Stationen.		Gemischter Zug. № 6. Stationszeit. Morgens. Uhr	Min.	Personenzug. № 2. Stationszeit. Nachmittags. Uhr	Min.	Tarif für Reisende von Dünaburg nach Riga. Classe I. Rbl.	K.	II. Rbl.	K.	III. Rbl.	K.
—	Dünaburg	Abgang	—	—	4	36		—	—	—	—	—
14	Lixna	„	—	—	5	—		—	42	—	32	—	18
30	Nitzgall	„	—	—	5	27		—	90	—	68	—	38
45.5	Zargrad	„	—	—	5	56		1	38	1	4	—	58
56	Lievenhof	„	—	—	6	14		1	68	1	26	—	70
67	Treppenhof	„	—	—	6	34		2	1	1	51	—	84
83	Kreutzburg	Ankunft	—	—	6	59		2	49	1	87	1	4
		Abgang	7	3	7	19							
99	Stockmannshof	„	7	39	7	47		2	97	2	23	1	24
116	Kokenhusen	„	8	16	8	18		3	48	2	61	1	45
136	Römershof	Ankunft	8	56	8	51		4	8	3	6	1	70
		Abgang	9	6	9	1							
156	Ringmundshof	„	9	49	9	36		4	68	3	51	1	95
172	Oger	„	10	25	10	5		5	16	3	87	2	15
187	Kurtenhof	„	10	58	10	32		5	61	4	21	2	34
204	Riga	Ankunft	11	32	11	—	Abends.	6	12	4	59	2	55
			Morgens.										

Von Riga n. St. Petersburg.

		Uhr	Min.
Riga	Abgang	Morgens 6	20
Dünaburg (St. Petersb.-Warsch. Bahnhof)	„	Nachmittags 2	—
Ostrow	„	Abends 8	32
Pskow	„	10	12
Luga	„	2	38
St. Petersburg	Ankunft	Morgens 7	—

Von Riga nach Berlin.

		Uhr	Min.
Riga	Abgang	Morgens 6	20
Dünaburg (St. Petersb.-Warsch. Bahnhof)	„	Nachmittags 4	25
Wilna	„	Abends 10	30
Kowno	„	3	4
Eydtkuhnen	Ankunft	Morgens 6	50
	Abgang	10	22
Königsberg	Abgang	2	4
Kreutz	„	Abends 12	20
Berlin	Ankunft	Morgens 5	15

Von St. Petersburg n. Riga.

		Uhr	Min.
St. Petersburg	Abgang	Abends 9	30
Luga	„	2	20
Pskow	„	Morgens 6	42
Ostrow	„	8	37
Dünaburg (St. Petersb.-Warsch. Bahnhof)	Ankunft	Nachmittags 3	25
(Riga-Dünab. Bahnhof)	Abgang	4	36
Riga	Ankunft	Abends 11	—

Von Berlin nach Riga.

		Uhr	Min.
Berlin	Abgang	Abends 10	45
Kreutz	„	4	10
Königsberg	„	Nachmittags 3	22
Eydtkuhnen	Ankunft	Abends 6	55
	Abgang	7	15
Kowno	Abgang	2	5
Wilna	„	Morgens 6	25
Dünaburg (St. Petersb.-Warsch. Bahnhof)	Ankunft	Nachmittags 12	45
(Riga-Dünab. Bahnhof)	Abgang	4	36
Riga	Ankunft	Abends 11	—

Von Riga nach Warschau.

			Uhr	Min.
Riga	Abgang:	Montag, Mittwoch, Sonnab.	Morgens 6	20
Dünaburg (St. Petersb.-Warsch. Bahnhof)	Abgang		Nachmittags 4	25
Wilna	„		Abends 11	10
Warschau	Ankunft:	Dienstag, Donnerst.	Nachmittags 3	—
		Sonntag		

Von Warschau nach Riga.

			Uhr	Min.
Warschau	Abgang:	Sonntag, Dienstag, Donnerst.	Mittags 12	40
Wilna	Abgang		Morgens 6	25
Dünaburg (Riga-Dünab. Bahnhof)	„		Nachmittags 4	36
Riga	Ankunft:	Montag, Mittwoch, Freitag	Abends 11	—

☞ Die Nachtfahrzeit von 6 Uhr Abends bis 6 Uhr Morgens ist durch schwarze Linien eingefasst. — Es ist vorstehend überall die Localzeit angenommen.

Ausserdem geht täglich um 8 Uhr Morgens ein Güterzug von Riga nach Dünaburg und um 8 Uhr 30 Minuten Morgens von Dünaburg nach Riga.

Der Billet-Verkauf beginnt eine Stunde vor Abgang des Zuges und wird 5 Minuten vor der Abgangszeit geschlossen.

Das Gepäck muss mit der Angabe des Namens des Eigenthümers und des Bestimmungsortes deutlich versehen sein und mindestens 15 Minuten vor der Abfahrtszeit abgeliefert werden.

Jeder Reisende hat 1 Pud (40 Pfund) seines Gepäckes frei. Für Gepäck-Ueberfracht wird ½ Kop. S. pro Pud und pro Werst erhoben, jeder Theil eines Puds für voll gerechnet. Ausserdem wird für jeden Gepäckschein eine Expeditionsgebühr von 3 Kop. S. erhoben.

In Riga und Dünaburg sind für den Transport des Gepäckes von den Fuhrwerken vor dem Empfangsgebäude bis in die Expedition, einschliesslich der Besorgung der Gepäck-Einschreibung, und von der Ausgabe-Expedition nach den vor dem Empfangsgebäude haltenden Fuhrwerken pro Stück 5 Kop. S. den Gepäcktragern zu zahlen.

Preise der Plätze im directen Verkehr:

		I. Classe.	II. Classe.	III. Classe.
Von Riga nach Ostrow	(398 Werst)	11 Rbl. 91 Kop.	8 Rbl. 91 Kop.	4 Rbl. 96 Kop.
„ „ „ Pskow	(447 „)	13 „ 41 „	10 „ 5 „	5 „ 58 „
„ „ „ St. Petersburg	(704 „)	21 „ 12 „	15 „ 83 „	8 „ 79 „
„ „ „ Wilna	(371 „)	11 „ 13 „	8 „ 31 „	4 „ 63 „
„ „ „ Eydtkuhnen	(550 „)	16 „ 50 „	12 „ 36 „	6 „ 86 „

Direct auf den Bestimmungsort lautende Fahrbillets werden nur ertheilt zwischen Riga, Ostrow, Pskow, St. Petersburg, Wilna und Eydtkuhnen. Reisende, welche sich von Riga aus nach diesen Orten begeben wollen, werden ersucht direct auf den Bestimmungsort lautende Fahrbillets bereits in Riga zu lösen, um jeden Aufenthalt in Dünaburg möglichst zu vermeiden.

In de jaargang 1985 van het Maandblad voor Philatelie schreef ik een artikelenreeks over de Riga-Dünaburg-Orel spoorlijn.
Ergens in mijn verhaal probeerde ik aan te geven hoeveel tijd een trein nodig had voor de reis van Riga naar Orel. Ik kwam uit op ongeveer 24 uur zuivere rijtijd, de lange wachttijden op de stations dus niet meegerekend.
Kort geleden kwam ik in het bezit van een originele dienstregeling van de Riga-Dünaburg spoorweg. Deze verscheen in 1862 als bijlage bij nummer 258 van de Rigaschen Zeitung (formaat 59x51 cm).
U vindt de afbeelding op de volgende pagina's.
Van Riga naar Dünaburg duurde de reis 6 uur en 36 minuten.
Omgerekend was men van Riga naar Orel ruim 30 uur onderweg. Rond de eeuwwisseling zal de reistijd inmiddels wel korter zijn geweest.

- - - - - - - -

Hieronder een ander document met betrekking tot de Riga-Dünaburg spoorlijn: tot 1 november brandhout tegen een lager tarief per spoor te vervoeren.

Riga-Dünaburger Eisenbahn.

Die Direction bringt hierdurch zur öffentlichen Kenntniß, daß bis zum 1. November c. **Brennholz** zu ermäßigtem Transportpreise zur Beförderung auf der Riga-Dünaburger Eisenbahn entgegengenommen werden wird, und zwar:

zu 5 Kop. S. pr. Cubikfaden und pr. Werst.

Dieser ermäßigte Preis tritt jedoch nur dann ein, wenn die resp. Versender zuvor mit dem Herrn Betriebs-Director Williams über die Zeit des Transports Vereinbarung getroffen, und wird ferner vorausgesetzt, daß nur ganze Wagenladungen zur Beförderung aufgegeben werden.

Riga, den 25. September 1861.

Die Direction.

РИЖСКО-ДИНАБУРГСКАЯ ЖЕЛѢЗНАЯ ДОРОГА.

Правленіе общества Рижско-Динабургской желѣзной дороги объявляетъ, что по 1ое число Ноября мѣсяца сего года дрова принимаются къ отправленію по желѣзной дорогѣ за уменьшенную провозную плату по 5ть копѣекъ сер. съ куб. сажени за версту.

Плата по уменьшенной цѣнѣ взимается однакожъ только въ такомъ случаѣ, если отправители предварительно согласились съ Г. управляющимъ дорогою *Вильямсомъ* о времени отправленія и съ тѣмъ, чтобы дрова отправлены были цѣлыми вагонами.

Рига, 25. Сентября 1861 года.

ПРАВЛЕНІЕ.

Gedruckt in der Müllerschen Buchdruckerei in Riga.

OPLETTEN GEBLAZEN.....

VERVALSINGEN. Met betrekking tot postzegels een bekend begrip.
Van zowel Estland, Letland als Litouwen zijn "fraaie" voorbeelden bekend.
Maar ook aan poststukken kan heel wat geknutseld worden om verzamelaars in de waan te brengen een mooie brief of kaart bemachtigd te hebben.
Goed kijken, geholpen door kennis van de literatuur, doet al veel om nep van echt te onderscheiden.
Twee voorbeelden:

Estland - 1919.

Provisorisch stempel "Kilsi".

- stempel onbekend in handboek.
- tarief 5 kop. onjuist.
- papier rond zegel beschadigd door verwijderen ander zegel.

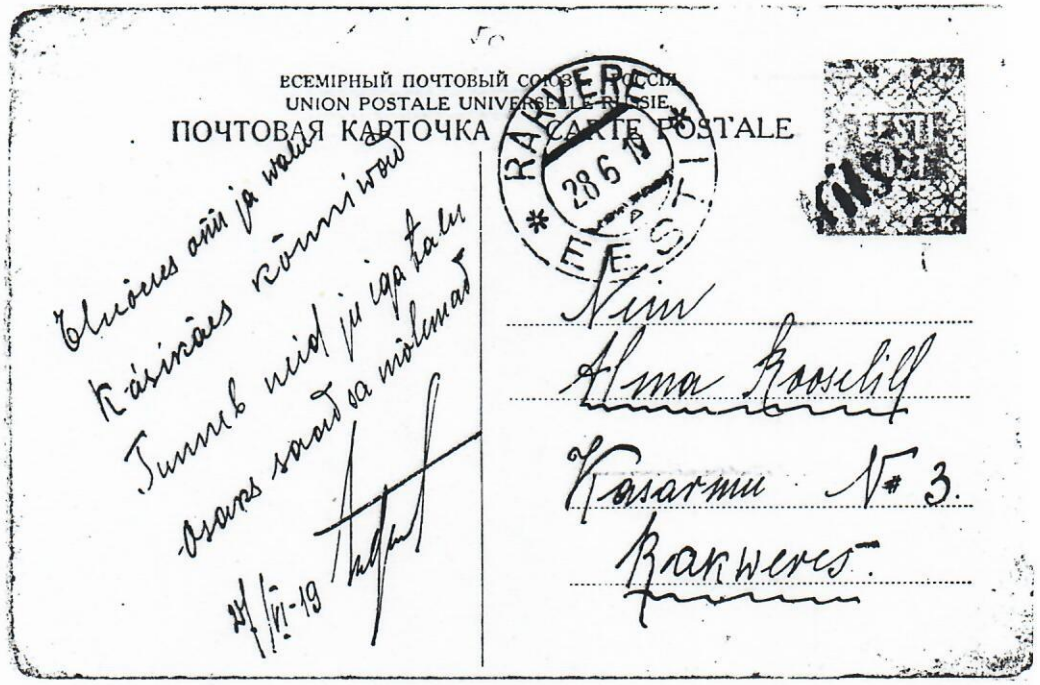

Letland - 1939.

Reclame-stempel, sanatorium van Kemeri.

- Oorspronkelijke zegel afgeweekt.
- ander zegel geplakt om de kaart weer 100% te maken.
- stempeldelen passen niet.
- gerommeld met de datum.

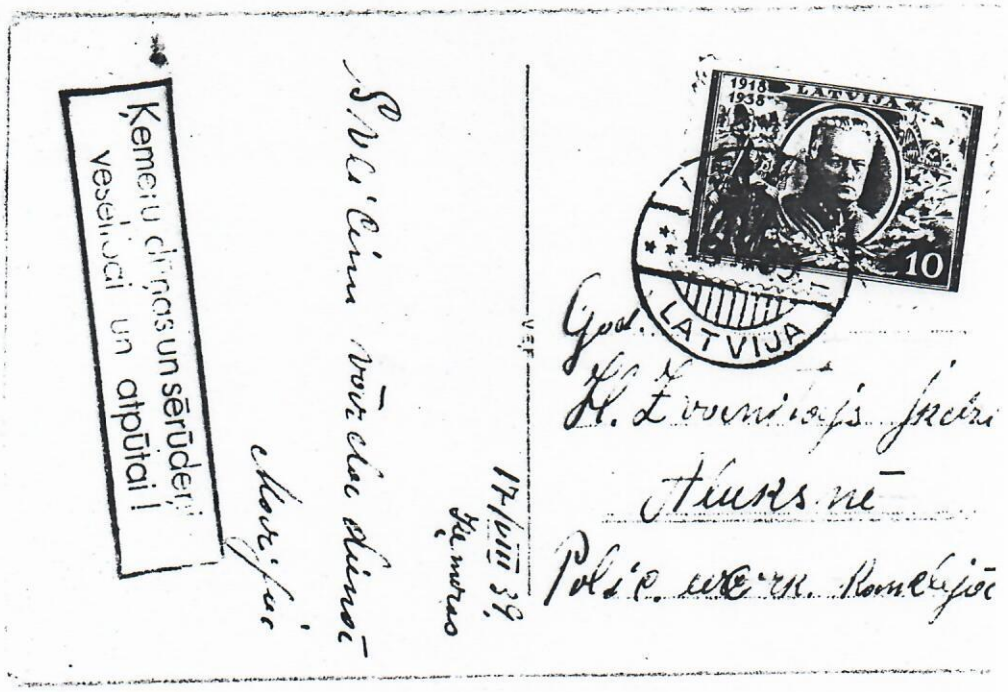

POST UIT INTERNERINGSKAMPEN VOOR POLEN IN LITOUWEN 1939-1940.

door Jerzy Kucharski
en Raimundas Marius Lapas.

Historisch perspektief.

Toen op 1 september 1939 de Tweede Wereldoorlog uitbrak bleek Polen onvoorbereid op de plotselinge Duitse aanval. Nadat het Duits-Russische verdrag (getekend op 23-8-1939) op 25 augustus was bekendgemaakt, werd de Poolse mobilisatie twee dagen opgeschort op advies van haar bondgenoten Groot-Brittannië en Frankrijk. Zelfs openbare bekendmakingen werden ingetrokken om de Duitsers niet te provoceren. Alle Poolse eenheden in aktieve dienst werden enige tijd voor augustus naar het westen van het land gestuurd waardoor half Polen zonder geregelde troepen bleef, wachtend op de opkomst van reservisten. Duitse luchtaanvallen en onophoudelijke bombardementen van aanvoerlijnen vertraagden de mobilisatie aanzienlijk.

Na twee weken strijd en vertragingsakties verklaarde de Sovjet Unie op 17 sept. 1939 aan Polen de oorlog onder het mom van de bevrijding van de oostelijke gebieden van Polen. De grens tussen Litouwen en Polen werd gesloten en een dag lang bewaakt door gemobiliseerde Litouwse troepen, maar de volgende dag weer geopend voor vluchtelingen en Poolse legereenheden die probeerden naar een neutraal land te ontkomen. Overeenkomstig de bepalingen van de Geneefse Konventie werden de soldaten ontwapend en hun paarden en militaire uitrusting in beslag genomen. Afzonderlijke groepen werden zonder begeleiding via verzamelpunten naar het binnenland gestuurd. Zij die via Maišogala kwamen werden naar Ukmergé gezonden, degenen die via Varėna binnenkwamen werden naar Alytus en andere verzamelpunten gestuurd. (Door sommige historici werden deze verzamelpunten onjuist als interneringskampen betiteld).

Het aantal Poolse soldaten dat een toevlucht zocht voor zowel het oprukkende Duitse als Russische leger is niet precies bekend geworden. De verschillende bronnen lopen hierover uiteen, maar naar schatting gaat het om ca. 14.000 soldaten, waaronder 2400 officieren alsook politietroepen en ambtenaren.

Alle officiële archieven werden vernietigd gedurende de drie opeenvolgende bezettingen van Litouwen: de Sovjetrussische van juni 1940, de Duitse van juni 1941 en, opnieuw, de Russische van juli/augustus 1944. Zelfs het aantal interneringskampen loopt in de diverse artikelen uiteen van 7 tot 11.

Aanvankelijk werden officieren en kadetten gescheiden van de onderofficieren. Speciale kampen werden gevestigd in de badplaatsen/vakantieoorden Palanga, Birštonas en Kulautuva. Tegen oktober waren deze plaatsen onbezet omdat het zomerseizoen voorbij was. Omdat enkele van deze lokaties niet van verwarmde faciliteiten voorzien waren, werden zij al spoedig, tegen december, toen het strenge winterseizoen naderde, gesloten. Andere kampen, gevestigd in legerkazernes, ziekenhuizen of scholen, bleven in gebruik totdat Litouwen in juni 1940 haar onafhankelijkheid verloor.
De grootste kampen waren Kalvarija met ongeveer 800 officieren en Ukmergé met 600 militairen met andere rangen en enige burgers.
De kampen in Alytus en Rokiškis bestonden korter: minder dan twee maanden en werden gesloten vanwege reorganisatie van de kampen. In juni 1940 waren nog slechts 5 kampen in gebruik zoals blijkt uit poststukken in bezit van verzamelaars en uit de archieven in Kaunas, Birštonas, Kalvarija, Ukmergė en Vilkaviškis.

Gedurende het grootste deel van de tijd werden alle geïnterneerden goed behandeld, ontvingen ze, net als Litouwse soldaten, voedselrantsoenen en wat zakgeld. Aan soldaten werd toegestaan op boerderijen te werken omdat veel boeren gemobiliseerd waren. Enkele gevallen van slechte behandeling worden in het tweede deel van dit artikel beschreven.

Enige tijd konden officieren "op erewoord" hun kamp verlaten om overdag vrienden en familieleden te bezoeken. De Poolse legatie te Kaunas, die op 10 okt. 1939 officieel werd gesloten, verleende de geïnterneerden, waar mogelijk, steun. Daarna hielp de militaire attaché, kolonel L. Mitkiewicz, vooral de 150 luchtmacht- en tankspecialisten Litouwen te verlaten om via Zweden naar Frankrijk of het Verenigd Koninkrijk te komen. In december 1939 werd hij echter gedwongen het land te verlaten.

Na het Litouws-Russische verdrag van 10 okt. 1939 waarbij Vilnius door de Russen aan Litouwen werd afgestaan, verslechterden de omstandigheden voor de geïnterneerden geleidelijk door de legering van vier garnizoenen Sovjettroepen om

Litouwen te "beschermen" tegen een mogelijke Duitse inval (het officiële ekskuus voor de interventie).
Kampen werden gereorganiseerd of samengevoegd, met prikkeldraad omheind en er werden wachttorens met geschut gebouwd. Russische en Duitse missies zochten vrijwilligers om naar hun geboorteland en gezinnen terug te keren. Volgens Litouwse bronnen vertrokken 1706 geïnterneerden om zich bij hun gezinnen te voegen in het door de sovjets bezette deel van Polen. Maar van geen van deze "vrijwilligers" was bekend dat zij zich bij het Poolse leger in Rusland aansloten (A.W.P. in 1941-42). Later, in maart 1940, gingen er ongeveer 1660 naar het door Duitse troepen bezette deel van Polen, de meesten als landarbeiders.

Sindsdien maakten de omstandigheden in de kampen het moeilijk te ontsnappen en Litouwen te verlaten (wat iedere soldaat, volgens militaire bepalingen, verondersteld wordt te doen). Behalve een gedode en twee gewonde officieren die probeerden uit Kalvarija te ontsnappen, was er ook een incident waarbij een soldaat in Alytus het leven verloor. Een onmiskenbaar feit blijft dat het Fort V in Kaunas werd opgezet als strafkamp voor militairen (ongehoorzaamheid, vluchtpogingen), terwijl Fort VI in dezelfde omgeving was bedoeld voor officieren van hogere rang die om politieke redenen werden vastgehouden.

Na de Russische bezetting van Litouwen in juni 1940 werden ongeveer 1500 geïnterneerden, die voorheen tegen het Rode Leger hadden gevochten, als krijgsgevangenen in bewaakte treinen ondergebracht. Zij werden naar het beruchte kamp Koselsk, dat precies zes weken voor hun komst op 15 juli was opgeheven, gebracht. In een leeg klooster vonden ze op de bovenverdiepingen de namen gekrast van verwanten en vrienden van wie men wist dat er enkelen in dit kamp zaten. Een jaar later kregen zij "amnestie" als gevolg van een verdrag getekend door de Eerste Minister van de Poolse regering in ballingschap, generaal Sikorski, en de Russische ambassadeur Mayski in juli 1941 te Londen. Vanaf die tijd werd hen toegestaan zich aan te sluiten bij de A.P.W. onder generaal Anders.

Ofschoon het belangrijkste onderwerp van dit artikel de geïnterneerden in Litouwen betreft, moeten toch enkele woorden gewijd worden aan de burgerlijke vluchtelingen. Hun totale aantal was hoger als het aantal militairen (ca. 15.000 incl. 3000 officieren).

Tegen het einde van januari bedroeg het aantal vluchtelingen meer dan 26.000, bestaande uit alle nationaliteiten van de Poolse staat. Dat was tweemaal zo veel als het aantal vluchtelingen uit Oostenrijk en Tsjechoslowakije in 1938. Allen stonden onder bescherming van het Internationale Rode Kruis. Vaklieden onder de vluchtelingen bleven bij voorkeur in de grotere stedelijke gebieden in plaats van op het platteland, hetgeen de Litouwse regering enige problemen opleverde. Als gevolg van overbezetting werd het kamp in Vilnius spoedig gesloten, zodat men zowel naar Žagaré en Kybartai als naar Rokiškis werd gestuurd. Een klein aantal welgestelde Joden dat in staat was bedragen van 5000 tot 10.000 dollar te betalen, reisde via de transsiberische spoorweg naar Japan en vertrok later naar de Verenigde Staten. Russische en Duitse "wervers" voor terugkeer naar het geboorteland waren onder burgers suksesvoller dan onder militairen: in 1939 gingen zo'n 1080 vluchtelingen naar de Sovjet-Unie zoals werd opgetekend in een memo van het Litouwse ministerie van Binnenlandse Zaken, gedateerd 28 maart 1940. De evakuatie naar Duitsland begon in april 1940: 3900 geregistreeerd, daadwerkelijk vertrokken slechts 2000 mensen. Onder de vluchtelingen bevonden zich enkele prominenten, zoals de weduwe van maarschalk Pilsudski met twee dochters. Mevr. Pilsudska werd met het grootste respekt behandeld en verliet Litouwen binnen 24 uur per vliegtuig om via Zweden naar Engeland te gaan. Aan de vroegere premier van Polen, Alexander Prystor, werd toestemming verleend om als partikulier bij vrienden in Kaunas te verblijven en met kollega's in Roemenië te korresponderen. Ten tijde van de Russische bezetting van Litouwen in juni 1940 werd hij onmiddellijk door de NKVD gearresteerd en naar de Orel gevangenis in centraal Rusland gestuurd waar hij overleed voordat de "amnestieregeling" voor de Polen van kracht werd in juli 1940.

Het tweede deel van dit artikel beschrijft de afzonderlijke interneringskampen in Alytus,
Birštonas,
Kalvarija,
Kaunas Fort V en VI,
Kulautuva,
Palanga,
Rokiskis,
Ukmergē en
Vilkaviškis.

Interneringskampen.

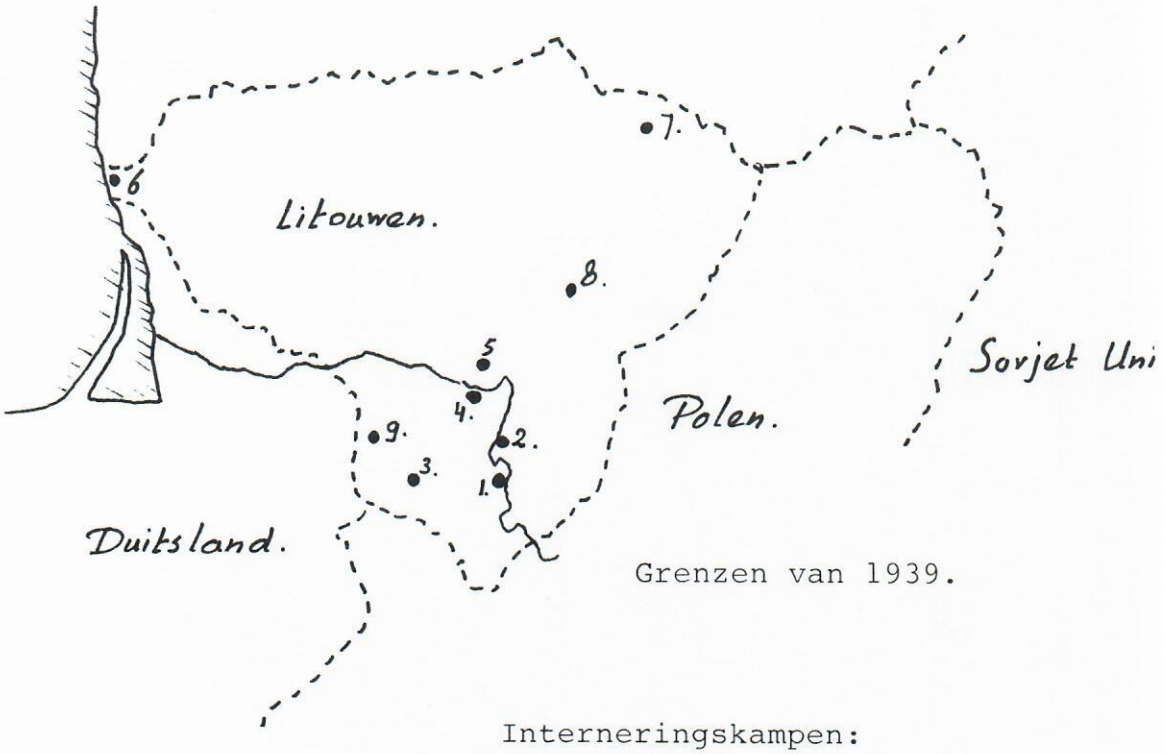

Grenzen van 1939.

Interneringskampen:

1. Alytus.
2. Birštonas.
3. Kalvarija.
4. Kaunas Fort V en VI.
5. Kulautuva.
6. Palanga.
7. Rokiskis.
8. Ukmergē.
9. Vilkaviškis.

Zoals eerder al werd opgemerkt is informatie over het aantal, de plaats van ligging en de duur van de interneringskampen uiterst schaars. Het hier gepresenteerde onderzoek is gebaseerd op postale dokumenten in de vorm van uitgaande of binnenkomende briefkaarten van en naar de kampen en de literatuur genoemd in de lijst aan het einde van deze studie.
Achtereenvolgens worden de volgende kampen (internuotojų stovykla in het Litouws) besproken: Alytus (Olita), Birštonas (Birsztany), Kalvarija (Kalwarja), Kaunas (Kowno), Kulautuva, Palanga (Polanga), Rokiskis (Rokiszki), Ukmergē en Vilkaviškis (Wilkowiszki). Tussen haakjes is de plaatsnaam in het Pools vermeld.

De beste, doch niet buitengewoon informatieve, lijst van de kampen is beschreven in "Orzeł Biały" (Witte Adelaar), in 1955 wekelijks uitgegeven door de Poolse regering in ballingschap te Londen. De kaart van Litouwen op de vorige pagina is daaruit overgenomen en heeft een schaal 1:4.000.000.
Andere geschiedschrijvers nemen ook plaatsen als Kapčiamiestis (Kopciowo) of Marijampolė (Mariampol) op, maar laten om een of andere reden Ukmergė en Rokiškis weg. Vaak is het daarbij een kwestie van interpretatie, omdat deze twee plaatsen waarschijnlijk vaak als doorgangskampen en niet als interneringskampen werden beschouwd. Aanvullende informatie van overlevende officieren is ook in ons artikel opgenomen, zodat hetgeen hier wordt gepresenteerd waarschijnlijk beschouwd kan worden als een komplete en grondige katalogisering van de interneringskampen voor Poolse vluchtelingen in Litouwen gedurende de jaren 1939 en 1940.

- - - - - - - - - - - - - - -

ALYTUS.

Bij Alytus, 52 km. ten zuidwesten van Kaunas, bevond zich slechts enkele weken een interneringskamp. De algemene omstandigheden waren slecht en het kamp was overvol. De dagelijkse maaltijden bestonden uit verdunde, waterige koolsoep. Als gevolg hiervan brak een hongerstaking uit die de kampautoriteiten er uiteindelijk toe bracht de gebouwen met prikkeldraad te omheinen en het kamp tegen het einde van november 1939 te sluiten. Sindsdien stond deze lokatie niet meer op de officiële lijst van kampen van 1 december 1939.
Officieren werden overgeplaatst naar het nieuw ingerichte kamp te Kalvarija, terwijl militairen van andere rang naar Vilkaviškis werden gestuurd. Van Alytus is slechts één kaart bekend. Deze is gedateerd 27 oktober 1939 en werd door een kadet verstuurd aan zijn moeder in Lublin. Zijn afzenders-adres luidde: "1-as eskadronas / Ulonų pulkas / Alytus (Eerste eskadron / regiment Lansiers / Alytus). Latere aanwijzingen tonen aan dat dezelfde soldaat een briefkaart stuurde naar zijn vader in Oflag XII A, toen hij geïnterneerd was in het kamp bij Vilkaviškis, hetgeen aantoont dat het kamp Alytus al in een vroeg stadium werd opgeheven.

Afbeelding op de pagina hiernaast.